

2050

A  
28551



BIRZNEKA-UPĪŠA

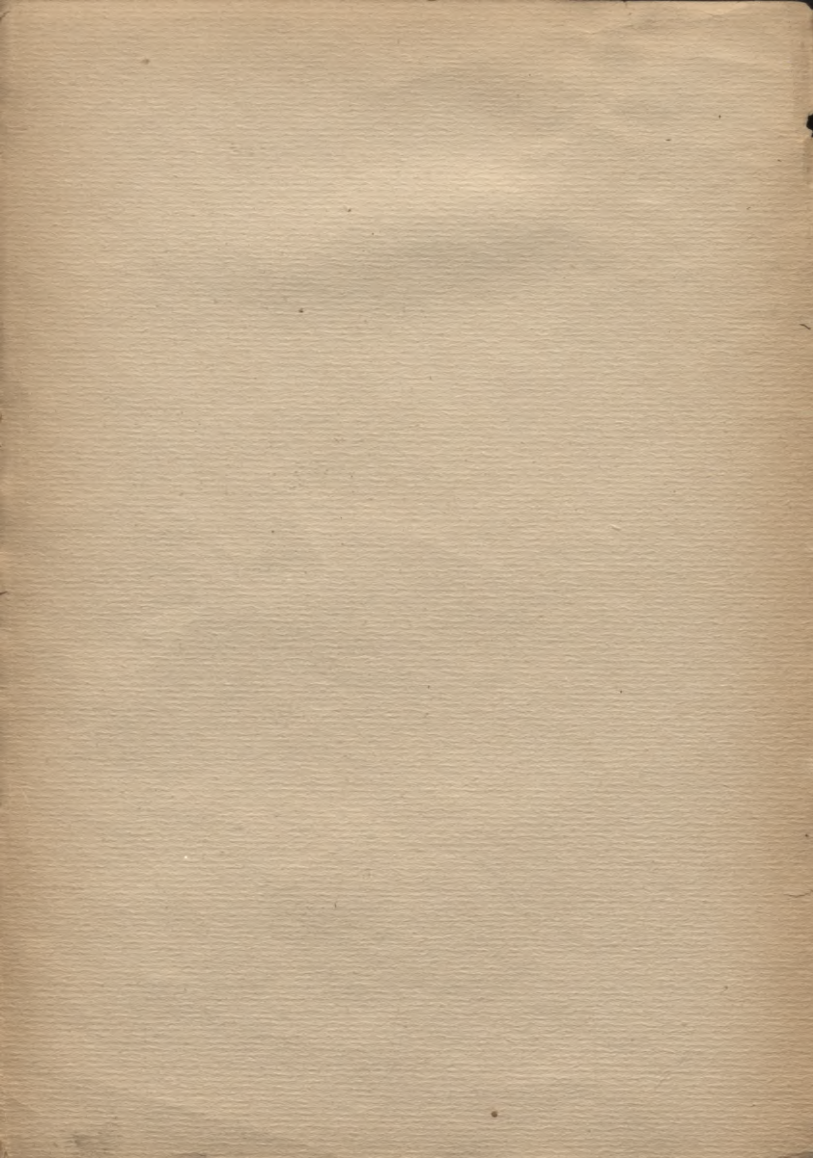
**NĪNAS  
PASACĪNAS**

\* I \*

A. IZDEVĪS A. JESSENS RĪGĀ K

9

11



Mazajiem lasītājiem № 8.

A

2855

Birznieka-Upīša

# Nīnas pasaciņas

I.

Ilustrējis **A. Kronenbergs**

Otrais izdevums

Izdevis **A. Jessens,**  
Rīgā, Kurmanova ielā 18.

2213

L. V. B.  
In. 224241

0310031121

E. Pīpiņa un J. Upmaņa spiestuve, Rīgā, Marijas ielā 10.



Nīna ir tāda maza meitene, kuŗa pat vēl lasīt neprot. Varbūt taisni tādēļ viņa tik ļoti mīl pasakas: katru dienu viņa vairākas reizes apprasās tēvam, vai tas vakarā viņai atkal stāstīšot pasakas.

Vakaros viņa piebīda savu mazo gultiņu līdzās tēva gultai, atspiež elkonišus spilvenā un gaida, kamēr apgulšies tēvs. Tad sākas pasaku stāstīšana.

„Par ko tad lai tev šovakar stāstu?“ tēvs parasti jautā no savas gultas.

„Par sienāzīti... par zīmuli... par mušiņu... par lelli... par lāci... par grāmatu...“

Jāstāsta ir par visu, ko viņa redz, vai kas viņai ienāk prātā. Pie tam var atkārtoties viena un tā pati pasaka arī dažus vakarus no vietas.

Tikai tēvam ar Nīnu tāda noruna: vienu reizi stāsta tēvs, otru reizi stāsta Nīna, kaut arī nupat no tēva dzirdēto pasaku. Bet tā tad arī vairs nav tēva pasaka: tikko ņemas stāstīt Nīna, pasaka iznāk pavisam citāda.

---

## 1. Sienāzis.

Lielā pļavā dzīvoja sienāzis. Tajā pļavā auga samtenes, kumelītes, vēčpātagas, vijgriezes, jāņu zāles un smilgas. Un citas puķes un zāles arī tur auga.

Dzīvoja papriekš sienāzis ar savu sievu vien. Bērni viņiem vēl bij apakš zemes. Un Nīna ar Laimdotu nāca uz pļavu pie sienāža ar sievu ciemā puķes lasīt. Saplūc puķes un nosēžas vaiņagus pīt. Bet sienāzis kāpj pa smilgu augšā skatīties, ko šie tur dara.

Laimdots grib ar sienāzi aprunāties un paņemt to rokā. Bet sienāzim tas nepatīk: viņš iesplauj Laimdotam

saujā un ar vienu lēcieni aizlēc pie savas sievas zālē un paslēpjas. Ar savām garažām kājām viņš vār briesmīgi augsti un tāli lēkt. Toreiz Laimdots viņu vairs neatrada.

Bet tad vīri sāka plaut sienu, un sienāži čirkstēja pa visu plavu. Nu bija iznākuši no zemes arī sienāžu bērni.



Un viņiem nepatika, ka nopļauj zāli un puķes, un viņiem nebūs vairs, kur paslēpties. Lēnām viņi kāpaļāja pa nopļautām spailēm un sērīgi čirkstēja — varbūt viņi tā raudāja.

Sienu sakrāva kaudzē, un Laimdots laida lopus uz nopļauto plavu. Sienāžiem vairs nebija kur slēpties. Bet rokā tie nedeīvās: tikko klāt, šie atsperas ar garažiem stilbiem pret zemi, izplēš spārnus — un projām ir. Vienīgi ar cepuri Laimdots tos varēja noķert. Viņš tos pa pāriem laida kopā, lai kaujas.

Es viņus neķeru, jo no viņiem baidos. Bez tam viņiem tādi cieti, lipīgi pirksti, nepatīkami; var vēl iesplaut arī saujā.

Pa nakti viņi iet siena kaudzē gulēt. Jo tur tie čirkst un sarunājas līdz pat vēlai tumsai, kamēr iemieg.

Bet par ko viņi runā?

Vai nu sienāžiem maz par ko pārrunāt: vasaras diena gara. Un no agra rīta līdz vēlām vakaram daudz kas nāk priekšā, par ko jāpārrunā.

Vai tur bij maz valodu, kad sienāžim Šīmanim atlauza kāju! (Ja jau par kādu noteikti runā, tad jāsauc arī vārdā.)

Bija tāds nelaiimes gadījums. Sienāzis Sīmanis bij uzrāpies vijgriezī, lai apskatītos, kas notiek pasaulē.

Viņš redz: lec patlaban pa pļavu zaķītis, ausis sacēlis. Palec un apstājas. Pakustina vienu ausi, pakustina otru, paklausās. Norauj pa ābulāja lapiņai, apēd, palec atkal. Var redzēt — jau paēdis, košļā lapiņas tikai aiz gara laika. Uz reizi noliekas zālē drusku nosnausties. Bet acis neaizver: ko var zināt, kas var uzskriet virsū. Pat no



vanaga, ir no tā viņam jābaidās. Daudz zaķītim visādu ienaidnieku, no kuriem jāšargās. Tādēļ viņš acis neaiztaisa, kaut arī guļ.

Te pa ceļu no viņas puses kāds brauc. Pieripo pie tiltiņa un laiž tam pāri, ka rīb vien.

Uz reizi zaķis uzraujas sēdus un, nemaz neapdomājis, ka braucējs taču nebrauks iekšā pļavā, zālē, kā negudrs piemiedz ausis pie pakauša un tik skriet; nemaz neskatās, kas tam priekšā! Apgāza vijgriezī, nogāza sienāži Sīmani, atlauza tam kreiso kāju un padarīja nabadziņu par kropli uz visu mūžu: ne vairs palekt, pat ne godīgi pāiet vairs nevar, gar zemi vien velkas.

Sanāca sienāži pie siena kaudzes, runāja, runāja,

sprieda, sprieda. Gribēja par zaķi iesniegt sūdzību, bet nezināja, kam. Bez tam, ko tu no tāda zaķa ņemsi? Kāju viņš vairs tā kā tā nepieliks. Un nedarīja zaķis to arī tīšām: Aiz lielajām zaķubailēm vien jau tas tā iznāca!

Kādā citā reizē sienāži sapulcējās pie siena kaudzes izspriest tiesu par savējiem.



Divi sienāži bij saplūkušies savā starpā un viens pārkodis otra cieto lūpu. (Viņiem zobu vietā tādas cietas lūpas.) Spriedums bija tāds: Nosodīt abus kaušļus, tik ar veselo, kā ar pārkosto lūpu, un padzīt tuļiņ abus pro-jām no siena kaudzes uz visu vakaru, jo plūkušies abi, un tas nav labi.

Un visi sienāži apņēmās, ka uz priekšu savā starpā nepavisam nav brīv kauties. Ja kādi sanāktu strīdū, tad tūliņ katram jālec uz savu pusi — un ar to miers. Pļava ir diezgan liela, lai pietiktu katram, kur dzīvot un rotāties.

Rotaļu un leļļu sienāžiem nav, bet brīvais laiks viņiem tāpat paiet ļoti jautri un ātri. Viņi lēkā pa pļavu un slēpjas starp puķēm un smilgām, un viens pa kārtai citus

meklē. Tad atkal lec, kuŗš var augstāki un tālāki palekt. Iet rotaļās. Kad nav cita ko darīt, staigā rokas bikšu kabatās sabāzuši.



Jāpus sienāži nosvinēja, kad pļava vēl bija nepļauta, un ziedēja jāņu zāles. Saķērās visi tad rokās, staigāja ap jāņu zālēm un ligoja un džigoja.

Vēlāki, gaŗajos rudens vakaros, sienāži laiku pavadīja ap siena kaudzi: rāpās pa to augšā, kuŗš augstāki varēja uzrāpties, un lēca atpakaļ zemē. Bij arī tādi veikli kāpēji, kuŗi uzrāpās līdz pat kaudzes čukuram un gulēja tur pa nakti.

Kad apnika rāpties siena kaudzē un lekt zemē, tad sasēdās visi riņķī un stāstīja pa kārtai pasakas.

## 2. Bērzs un egle.

Lauka malā auga bērzs un netālu meža malā eglē.

Bērzs savā sirdī sevi turēja par varenāku koku, nekā egle, un nenocietās neiztefcis to arī vārdos. Un tā jau nu iznāca lielīšanās:

„Laudis no manis taisa bunduļus, dreijā spoles un skriemeļus. Pat pīpi kungiem ir no bērza! Bet kur tad egle der? No viņas neiznāk ne laba skalū malka krāsni aizkurt!“

Bērza zaros bij ietaisijusi sev ligzdu žagata.

„Tev ir raiba miza, man raibi spārni — dzīvosim kopā,“ viņa bij teikusi bērzam.



Bērzs bij ar mieru:

„Dzīvosim.“

Bet žagata ne raibuma dēļ pārnāca bērzā dzīvot. Viņa bij norēķinājusi, ka bērzs šūpos viņas bērņus, ka-

mēr pati laidiesies apkārt. Un žagata-māsiņa laidās bieži pa ciemiem, jo bij liela plāpa, un visu, ko dzirdēja, iznēsāja pa pasauli.

Ari par bērza palielišanos žagata tūlī izplāpāja eglei. Eglei tas ļoti ķērās pie sirds:

„Dzīvoju jau te gadu gadiem un neviena neaiztieku. Vesels mežs mēs, egļu. Vai kāds par mums var žēloties?”

Cauru gadu, tik vasarā, kā ziemā, mēs uzglabājam savas skuļas, lai zaķītim un vāverītei vasarā nebūtu karsti un ziemā auksti. Prasi vāverītei, kuŗa tepat savā ligzdā pie manis dzīvo jau no tēvu tēvu laikiem, vai esmu viņai kādreiz pāri darījusi?“

Un vāvere izlīda no savas ligzdas ēnas pusē, notupās uz zara, apsedzās ar savu kuplo asti un apstiprināja žagatai, ka egle runājusi pilnu patiesību. Nevien dzīvokli, bet egle dodot viņai grauzt arī savus čiekurus.

„Man ar saviem tikumiem nav jāplātās,“ egle vēl piebilda. „Tie izskan no katras no egles taisītas vijoles. Bet bērzs, zināms, par vijolēm noklusē.“

Un egle noņēmās tādu naida cēlāju, kā bērzs, neļaujot neņemt mežā iekšā. Ari vāvere tai piekrita: vismaz egļu mežā bērzu neļaujot.

Žagata-māsiņa pārlaidās mājās, atstājot visu bērzam un šo to no sevīs vēl pielika. Un tā naidis tikai auga.

Visvairāk bērzam koda kaulā, ka egle to nelaidīšot mežā iekšā. Viņš te jau tā viens pats, mazās eglītes lien no meža puses arvien vairāk vīrsū, bet no otras puses arājs dzen savas vagas arvienu tuvāki — tur arī nav cerības iedzīvoties. Ja netiks mežā iekšā, tad jābeidzas vai nost.

Un bērzs vēja laikā sēja savas sēklas, cik tāli vien

varēja aizsviest, lai ieperinātu starp eglēm mazus bērziņus. Bet eglītes pārauga bērziņus, aizstājās saulei priekšā. Un mazie bērziņi ēnā bez saulītes nonīka.

Bet bērzs negribēja palaisties eglei, jo bij pārliecināts par savu pārākumu. Viņš lūdza žagatu, lai tā aiznes viņa sēklu bumbulišus labi tālu mežā iekšā un izkaisa tur brīvā laukumā, kur nav mazu eglīšu, kuŗi bērziņus varētu aizaugt.



Žagata sēklas aiznesa gan, bet nevarēja nociesties, neizplāpājusi par to vāverītei. Un vāverīte bērza sēkliņas uzlasīja un apēda.

Bērzs jau sāka justies vecs. Baltā virstāse saplaisāja, sasprēgāja un stumburs nogrumbuļoja. Bet viņa pārliecība palika agrākā. Viņš gaidīja izdevību, kad pienāks cilvēks, lai tas arī to apstiprinātu.

Beidzot atnāca arājs.

Bērzs prasīja, vai viņš neesot pārāks par egli?

„Jums abiem katram ir savi labumi, tādēļ grūti no- teikt, kuŗš derīgāks. Bērzu zari man noder slotām, skuju

zari pakaišiem. No bērzu mizas taisu kārbas un tabākas dozes, no egļu mizas krijas. Bērzu malka gan vairāk silda, bet egļu malkas vairāk mežā. Bērzs, varbūt, jaukāks vasarā, bet egle zalo cauru gadu. Ģrūti noteikt, kuŗš labāks, kad abi labi.“



Pa to starpu bij pienācis arāja dēls. Tas nenocietās un teica :

„Egle labāka. No bērziem griež rikstes mūsu sodiem, bet no eglītes mums sniedz balvas pa Ziemsvētkiem.“

Bet bērzs tomēr palika pie sava.

Un egle to vēl šo baltu dienu nelaiž pie sevis eglainē.

Bet ari bērzs par to ne labprāt uzņem egli savā birzē.

### 3. Par malkas pagali.

Malkas pagale sāka augt lielā mežā jau sen, sen.

Papriekš no sēkliņas iz zemes izlīda maza, maza skujiņa; tā stiepās katru gadu arvienu augstāk un augstāk, kamēr izauga pavisam liela priede, aizsniedza meža galus un no rītiem redzēja, kā pamodās pirmā gaismiņa, kā saule vispirms pasniedza pret debess malu savus zelta pirkstus, tad cēlās augšām pati. Vakaros nolūkojās, kā saule šūpodamās nolaižas jūrā.

Vārnas šūpojās priedes zaros, vāvere kāpa pēc viņas čiekuriem un raibais dzenis kala mizā.

Bet dzenis, varbūt, pa dziļu bij ieknābis priedei mizā, vai, varbūt, aiz vecuma vai citas kādas klizmas priede sāka slimot un sirgt. Sirga un sirga, kamēr galotne pavisam nokalta, skujiņas kļuva dzeltenas un nobira ar visiem čiekuriem.

Gadījās gar nokaltušo priedi iet rokpelnim ar dēlu. Viņi staigāja meklēdami darbu: no rītiem tie nezināja, kur pa dienu strādās; un vakaros apēda, ko pa dienu nopelnīja. Un ja darba neatrada, tad vakaros dažreiz arī neēda.

Viņi ieraudzīja nobirušās dzeltenās skujiņas un salkaltušos čiekurus; paskatījās uz galotni, tā pavisam plika; piesita pie stumbura, tas sausi skan, kā sasalis.

„Tas jau nu beidzis dzīvot,“ rokpelnis saka dēlam: „būs ziemas salā kādu nakti jāpievāc.“

Ari dēls piedauza pie stumbura un paklausās sausajā skaņā. Tad abi aiziet uz savu mazo mājiņu.

\*

\*

\*

Kādā tumšā ziemas naktī, kad sniegs jau sen sasnidzis un krietni salst un mazajā mājiņā aizsalušas visas rūtis, rokpelnis ar dēlu uzvelk raibos dūrcimdus, paņem divas ragaviņas, zāģi, cirvjus un brauc uz mežu pie sausās priedes.



Naktī viņi brauc tādēļ, ka meža kungs dienā viņiem bez naudas nedotu sauso priedi. Bet naudas viņiem nav, ko par priedi maksāt.

Viņi aizzāģē sauso priedi, aizcērt un nogāž to gar zemi. Nokrakšķ vien sausā priedē. Tāļu nodungst sa-

salušā zeme. Satrūkstas vārnas citu priežu zaros. Pabāž eglē vāverīte no savas ligzdas galviņu un paklausās, kas tik vēlū vēl par troksni? Bet zaķītis, lai gan apgūlies tāļu no sausās priedes, atstāj sūnās iesildīto vietīņu un aizskrej vēl tālāk mežā meklēt klusāku un drošāku guļas vietu...



Rokpelnis ar dēlu nozāgēja no nolaistās sausās priedes tikdaudz īsus klucīšus, cik varēja salikt uz abām rāgaviņām, un brauca uz mājām.

Vēl tajā pašā naktī atspīdēja rokpelņa mazās mājiņas krāsniņā spoža uguntiņa, un rokpelnis ar sievu, dēlu un mazajiem bērniem sēdēja pie uguns ar uz priekšu pastieptām rokām un sildījās.

„Māmiņ, kad izcepsi mums atkal siltu maizīti?“  
ieprasās kāda sīka balstiņa.

„Nav man vairs miltu,“ atbild māte.

Vairāk nevienam nav par ko jautāt.

Izkurējās krāsniņa. Izgailēja zilās uguntiņas. Aiz-

bīdija aizšaujamo. Mazie bērni salien atkal savās pankarās vēl gulēt.

Bet rokpelnis gulēt neiet un saka sievai:

„Paraugi kādu kulīti. Mēs saskaldīsim vienas ragaviņas malku sikās pagalēs un aizvedīsim nosalušajiem Rīgas pilsoņiem. No viņiem pārvedīsim miltus...“



Un pēc kādas stundas pagales brauc uz Rīgu.

Rokpelnis ar nūju grūž ragaviņas nopakaļus, dēls, aizjūdzies priekšā, velk. Sniegs gurkst zem viņu kājām. Pastalas sasalušas kramā. Ausis knīebj. Bet rokas vēl no skaldīšanas siltas...

Pret pusdienu tādā pašā ceļā brauc no Rīgas milti uz rokpelņa mājiņu no nosalušajiem Rīgas pilsoņiem.

Bet Rīgā bez nosalušajiem pilsoņiem ir arī nosalušas pilsones. Viņas apstaigā malkas noliktavas un uzlasa visas skaidiņas un beidzamās malkas skriptas. Viņas pieklaunē pie silto pilsoņu durvīm un lūdz pa pagalītei malkas. Un ja dabū, tad glabā pagalīti padusē kulītē, kā dārgu mantu.

## 4. Zaķi un lieldienas olas.

-Reiz dzīvoja zaķis Gaŗausis meŗā sniegā zem egles. Stipri sala un Gaŗausim ļoti gribējās ēst. Bet visapkārt tikai egles, priedes un kadiķiŗi — nav pat godīgi ko pagrauzt. Un jo vairāk sala, jo stiprāki gribējās Gaŗausim ēst.

Mēģināja Gaŗausis piespiest sevi aizmigt un aizmirst salu un ēŗanu. Bet tikko iesnauŗas, tūliņ sapņu tēvs klāt ar visiem vasaras un rudens gardumiem. Gaŗausis sapņos redz ir iezilganās sulainās kāpostu lapas, i sarkani viļņojoŗu āboliņu lauku ar saldo smarŗu un dunoŗām bitēm, i zaļo kvieŗu zelmenāju ar piebrieduŗajiem resnajiem lukŗtiem... Bet ēŗmoti, nekā Gaŗausis netiek klāt pie ŗīm lietām, un tam liekas, it kā kāds brauktu pa cietu ceļu, ka kaut kur burkŗķētu. Uztrūkŗstas Gaŗausis un klausās — kurkŗķt turpat viņam blakām viņa tukŗšais vēders.

„No gulēŗanas ar tādu vēderu nu nekas neiznāks,“ domāja Gaŗausis: „Jāiet labāki pastaigāt, pameklēt, varbūt tomēr kas rodas, ko iekost.“

Izlīdis no sava midzeņa, viņŗ redzēja, ka visapkārt vēl gaiŗšs, ka vēl nedroŗi doties kaut kur no meŗa ārā: var satikt ŗagaru vedējus un malkas cirtējus, var pat ieskriet taisni medniekam krūtis. Kamēr nav iestājuŗies pilnīga krēsla un cilvēki sagājuŗi savās siltajās istabās, mums, zaķiŗiem, labāk uz to pusi nav ko rādīties. Cilvēks uz mums nekad netur laba prāta, lai gan mēs viņam slikta nekā neesam nekad darījuŗi.

Bet vai cilvēki vien pret mums izturas kā ienaidnieki? Mūs trenc un vajā gandrīz katrs: i vilki un suņi, i lapsas un lūŗi, i caunes un kaķi, i pūces un vanagi, i

kraukļi un vārnas, pat žagata — plāpa nekaunas uzbrukt mūsu bērniem...

Un Gaŗausis ilgi sēdēja un prātoja ar saņemtam rokām par zaķu grūto likteni, kamēr vai apraudājās un kreisā auss pavisam no bēdām nosliġa sāpus. Beidzot viņš nosprieda uzmeklēt atkal savu agrāko biedreni Vieg-



kāji un dzīvot turpmāk ar to draudzīgi kopā. Īsta naida viņu starpā šķiroties nekāda nav bijis, tik jau tas pats bads vien: klusumā abi bij cerējuši, ka vienam vēderam uz savu roku būs vieglāki ko salasīt. Bet tāpat ar tukšu, kurkstošu vēderu vien visu laiku noblandījās. Un vienātnē vēl daudz garlaicīgāki, nedrošāki un aukstāki.

Gaŗausis tūliņ devās ceļā uzmeklēt Viegklāji. Ari viņa drebēja ar tukšu vēderu pie savas ligzdas, kad pieļēpoja Gaŗausis, un bija tūliņ gatava atstāt uz visiem laikiem savu vientuļo mājas vietu un pāriet pie Gaŗauša.

Viegklāje lika priekšā aizskriet tūliņ uz sējas lauku, kur viņi rudenī bieži bij mielojušies. Aizlēca. Bet te visu pārklājis dziļš sniegs, it kā sējas lauka te nekad nebūtu bijis. Mēģināja atkasīt vietām sniegu, bet saulē pakusušā sniega virskārta sasalusi par cietu ledus kamaru, tā kā nagi stirkšķ vien. Un jo žiglāki kasīja, jo vairāk stirkšķēja, bet caurums sniegā neiznāca, un pie zelmeņa netika.

Saslējās abi zaķīši uz pakalējām kājām, lai tālāki pārredzētu, vai nav kaut kur kas iebaudāms. Visgarām baltais lauks vien. Zaķīši ļēpoja atpakaļ uz meža pusī. Mežmalā Viegklāje pietupās pie kāda ciņa mēģināt vēl kasīt sniegā caurumu, bet Gaŗausis, sabāzis rokas bikšu kaba-

tās, soļoja uz krūmiem graužt sasalušā bērziņa pumpurus. Pielēca arī Vieglkāje, pie ciņa nekā ēdama neatradusi.

Kaut kā sirdis piesējuši, viņi vēl norunāja aizlekt līdz ķesterā ābeļu dārzam. Tur gan bija ļoti bailīgi, jo ķesteris mēdza lūrēt caur logu un šaut caur kaplodziņu. Un ķesterā Tīrass pēdējo reizi sacēla lielu troksni ar savu riešanu un dzišanos Gaŗausim pakaļ. Bet noliekušos ābeļu zaru miza bij garda. Varbūt šoreiz ķesteris gulēs un nepamanīs.



Atlēpoja zaķiši līdz dārzam. Klausījās. Viss klusu. Gaŗausis jau izlīda caur žogu, pielēca pie zara un pacēlās uz pakaļkājām. Bet noklabēja kaplodziņš. Un Gaŗausis ar vienu lēcieni bij no dārza ārā, pieglaudiva ausis pie pakauša un stiepa pāri baznīclaukumam. Vieglkāje tikko varēja viņu panākt. Atpūtās viņi tikai mežā, netālu no Gaŗauša midzeņa zem eglītes. Tad likumu-lokumiem, lai

nojauktu pēdas, tuvojās pašam midzenim. Gaŗausis piedokdināja Vieglkājei, lai viņa notupstas attālu sāpus un nolūkojas, kā viņš darišot, un tā lai visu darot uz mata pakal. Tad neviens neatradišot viņu gulšanas vietu.

Gaŗausis pats palēkāja uz vienu un uz otru pusi eglītei gaŗām, tā kā no pēdām palika iespaids, it kā zaķi te skrējuši gaŗām, tad pacēlās uz pakalķājām un ar gaŗu lēcieni ielēca eglītē un pazuda zem zariem. Vieglkāje darija taisni tāpat. Te zem egles iedobumiņā viņi piespiedās viens otram ciešāki klāt, lai būtu siltāki, un nogulēja līdz vakara krēslai.

Pret vakaru zaķīši izlīda no egles apakšas un gribēja doties uz pļavu šķūni, kuŗu vasarā pieblīvēja ar sienu pilnu. Varbūt tur caur kādu šķirbiņu durvīs izdosies izvilkt pa kušķītim sienu. Netālu no sienu šķūņa viņi satika vēl trešo zaķi, kuŗš bija atnācis tādā pašā nolūkā. Tas zināja viņiem pastāstīt, ka šķūnis patlaban šodien iztukšots un aiznaglots, bet uz ceļa, pa kuŗu veduši sienu, šur tur nobiris pa krislim.

Visi trīs zaķīši lēpoja gar ceļa malām, lasīja augšām nobirušo sienu un ēda ar gardu muti. Šī nakts bij zaķīšiem īsti svētki. Ilgi viņi nebij pieēduši tik pilnu vēderu, kā šonakt. Līdz pat ēkām viņi aizcilpoja pa sienu ceļu, lai gan ēst vairs negribēja un sienu augšām vairs nelasīja. Paēda vēl drusciņ sniega ūdens vietā, jo gribējās dzert pēc sausā sienu, un devās atpakaļ uz mežu gulēt.

Tagad viņi vairākas nakts staigāja pa sienu ceļu un gar mājām, kur siens bija ievests. Sienu ārpusē vairs nekur nevarēja atrast. Gaŗausis gribēja iet iekšā sētā, bet Vieglkāje to nelaida. Bet jo nelaida, jo vairāk Gaŗausim gribējās iet — vajadzēja parādīt, ka viņš nav no bailigajiem zaķiem. Tā viņi tur mīdijās un tielējās gar vārtiem, atstādami visur pēdas, kamēr suņi sāka sētā riet, un zaķi aizbēga atpakaļ uz mežu.

Bet nākošā vakarā zaķīši bija atkal klāt — meklēt sienu. Ēst gribējās atkal no jauna.

Iepretīm pirtiņai ceļmalā bij nosviests paprāvs kušķis āboliņa. Zaķīšiem tas izlikās drusku aizdomīgi: pa visu ceļu āboliņš nav vests, ne čaugiņas, ne lapiņas nav nobirušas, un te uz reizi vesels klēpis. Kad tik nav izlikts launā nolūkā?

Ilgi zaķīši klausījās, skatījās un kāpa pa solim tuvāki. Est gribējās. Un no sausā āboliņa smaršas zaķīšiem pat siekalas satecēja mutē. Gažausis, kā pats drošākais, pielēca pirmais un ar kāru muti sāka grauzt gardo āboliņu.



Bet pie pirts kaut kas iegrābējās. Vieglkāje ar svešo zaķi atlēca atpakaļ. Devās arī Gažausis prom ar visu āboliņu mutē. Bet no pirtiņas paspīdēja uguns. Kaut kas dikti ieribējās nakts klusumā, un Gažausis sajuta smeldzošas sāpes kreisajā kājā un labajā ausī.

„Vai, vai, vai!“ Gažausis aiz sāpēm iekliedzās un metās abiem zaķiem pakaļ. Svešais zaķis aizbēga pavi-

sam, ka ne redzēt nedabūja, bet Vieglkāje viņu pie meža gaidīja ar pukstošu sirdi.

No šāviena Gaŗausis bij ievainots, bet ne vārīgi: bij saskrāmbāta kreisā kāja un pāršauta labā auss. Vieglkāje zināja padomu. Viņa netaupīja tādām gadījumam pēdējo drēbju gabalu — saplēsa Gaŗauša vienīgās bikses, apsēja ievainojumus, lai netecētu veltas asinis, un pārvadīja slimnieku tūliņ uz mājām zem egles. Te viņa ievainoto kopa un žēloja un uztaisīja no kadiķa krukī. Pēc dažām dienām slimais jau tik tālu atspirga, ka ar krukā palīdzību varēja iziet pasēdēt pavasara saulītē.

\* \* \*

Tuvojās lieldienas. No kalnu pauguriem zaļais zelmēnis jau brīvi nolūkojās uz spožo sauli. Dziļāks sniegs vēl tikai bija grāvās un ielejās. Zaķīši tagad dzīvoja jautru dienu: bij i ko ēst papildnam, i pa naktīm vaīrs nesala.

Strautiņi čurkstēja pa visām malām, pūpoli plauka, pumpuri raisījās. Bij laiks jau arī domāt par svētku svīnēšanu un lieldienu olām. Pēc vecumvecā paraduma par olām bija jāgādā zaķiem. Jāgādā, nō kurienes grib, bet jādāvā uz lieldienām visiem cilvēkiem. Tas jau tik sen ieviesies, ka tapis par nenovēršamu likumu, kuŗš tikai zināmā laikā jāizpilda.

Bet ar izpildīšanu šoreiz bij tā kā bija. Starp zaķiem gāja aģitācija par streikošanu. Un lielākais aģitators par streiku bij mūsu atveseļojies Gaŗausis. No iesākuma viņš, vēl ar krukī lēkādams, jau izmeta pa vārdam, ka priekš tādiem, kuŗi tik nekrietni izturoties, nevajagot nekā darīt, bet beidzot, kad bij pavisam atveseļojies un lieldienas jau durvju priekšā, sasauca pat veselu zaķu sapulci mežā un uzstājās kā orators. Pacēlies uz pakālkājām, viņš uzsāka:

„Dārgie zaķu brāļi! No seniem laikiem mūsu senči

ir uzņēmušies paradumu apgādāt pa lieldienām cilvēkus ar olām. Ja vēl paši tās dētum, tad saprastu, no kurienes un kā tāda paraša cēlusies. Bet pašiem mums olas jāzogu no viņu dējējām, vistām, un jādāvina cilvēkiem. Bet par ko? Ko viņi mums labu dara? Par to, ka viņi mūs uz katra soļa šauj, laiž suņus virsū, izlieto mūsu badu, lai ar viltu varētu mūs nogalināt un sakropļot? Es lieku priekšā cilvēkiem uz lieldienām vairs olas negādāt... Jeb, varbūt, ir te kāds zaķis, kuŗš varētu par cilvēku ko labu teikt?"



Visi zaķi klusēja. Neviens nezināja laba vārda priekš cilvēka iebilst. Jau Gaŗausis gribēja pasludināt lieldienu olu piegādāšanu par galīgi atceltu, kad kāds jauns zaķis pieteicās pie vārda:

„Ar mani gan cilvēki labi apgājās. Kā mazs zaķēns es apmaldījos un aizkļīdu uz lauku. Tur divi cilvēki mani noķēra, pārnesa uz savām mājām, ēdināja mani ar mīk-

stiem salātiem un dzirdināja mani ar pienu. Kad es pieaugu, rudenī, aiznesa mani atpakaļ uz mežu un palaida valām. Ziemas dziļajā sniegā es bieži aiz viņu logiem atradu siena kušķiņus un maizes drupatas. Drupatas uzlasīja izsalkušie putniņi, ar siena kušķiņiem es remdināju savu izsalkumu.“

Pēc šīs runas zaķi kļuva domīgi un nepiekrita Gaŗausa priekšlikumam. Gaŗausis neticīgi pakratīja galvu un teica jaunajam zaķim: „Mēs, viss zaķu bars, vismaz tādus cilvēkus neesam redzējuši. Bet ir vērts ar tādiem iepazīties. Parādi arī mums tos!“

Jaunais zaķis aizaulēkšoja pēc labajiem cilvēkiem, bet citi zaķi sastājās rindā un gaidīja to atpakaļ.

\* \* \*

Pagāja labi ilgs laiks, bet zaķi pacietīgi gaidīja. Nosēdās, snauda un gaidīja.

Daudziem pusmiegā nokārās gaŗās ausis uz leju. Bet uz mājām gulēt neviens negāja. Visiem gribējās redzēt labos cilvēkus. Tādēļ visi stīvi lūkojās nakts tumsā un gaidīja.

Sāka jau sārtoties rīta blāzma. Atskanēja pamodušos putnu vidžerēšana un svilpieni. Laida patlaban saule savus pirmos starus pār debesīm, kad jaunais zaķis griezās atpakaļ, vezdams pie rokas labos cilvēkus — vēl nomiegojušos zēniņu un meitenīti, taisni no gultiņām jaunais zaķis tos bij izcēlis.

Zaķi pienācējus saņēma ar gavilēm. Sajūsmu pacēla pa daļai jaukais pavasara rīts, pa daļai sajūta, ka ir vēl arī labi cilvēki pasaulē.

Gaŗausis kāpa uz celma turēt atkal runu:

„Dārgie ciltsbrāļi! Atvestie labie cilvēki vēl nav cilvēki, bet nākotnē tie būs tādi. Laimīgās nākotnes un šo nākošo labo cilvēku dēļ ķersimies no jauna pie vecā para-

duma izpildīšanas. Darīsim to ne piespiesti un neapzinīgi, bet kā brīvi zaķi. Un apveltīsim ne tagadnes cilvēku, kuŗš ar naidu stājas pret mums, bet nākotnes cilvēkus-bērnus, kuŗi ar mīlestību nāk mums pretīm.“

Un zaķi ar prieku ķērās pie darba, lai sagādātu bērniem lieldienas olas. Darbu viņi sadalīja savā starpā, lai labāki to sekmētu: daži tūlīņ devās pie olu dējējām-vistām. Un kamēr vista kladzināja un lielījās, ka sadējusi olas, zaķi pielasīja pilnas kulītes ar olām un aulēkšoja, ko jaudāja, prom uz izdalīšanas vietu.



Ģarāusis pats uzņēmās vienu no grūtākajiem darbiem: sadabūt olas no dusmīgā gaiļa. Gailis bij savācis olas perēšanai un apņēmās tās nevienam nedot. Pats viņš uzņēmās olu apsargāšanu, kamēr vistas vēl bij aizņemtas ar dēšanu un nevarēja sākt perēt.

Papņēma Ģarāusis līdzī krietnu kuli un devās pie gaiļa pēc olām. Gailis stāvēja sarga vietā uz vienas kājas un visu laiku uzmanīgi raudzījās apkārt, vai netuvojas kāds

aizdomīgs olu vācējs. Par zaķiem un viņu lieldienu parāšu viņš jau zināja no pagājušā gada, tādēļ uz tiem bija it īpaši dusmīgs. Gailis nemaz nenogaidīja, kamēr Gaŗausis ķersies pie olām, bet metās ar saviem piešiem un knābi zaķim tūliņ virsū tikko tas parādījās. Gaŗausis tik niknu uzbrukumu nebij sagaidījis, un, pieglaudis ausis, deva tūliņ kājām vaļā. Pat kulīti pazaudēja bēgot. Gailis vēl labu gabalu tam dzinās paķaļ.

Veiklākie zaķi pina no klūdziņām groziņus, krāvāja tur iekšā olas un rakstīja pavada vēstules ar laimes vēlējumiem.

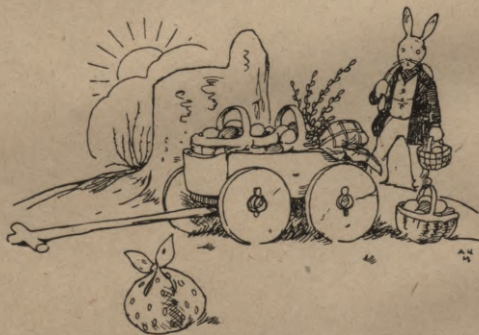


Kam no zaķiem bij pratne uz mākslu, tas sadabūja krāsas un pindzeli un stājās pie olu krāsošanas! Krāsoja uz olām visu, ko savā zaķa mūžā bij redzējuši: i puķes, i putnus, i kokus, i cilvēku ģimjus, kā jau nu prata. Uzvelk uz olas ar krāsām divus riņķus — tās acis, vēl riņķīti —

tas deguns, vēl pusriņķīti zem deguna — tā mute. Un ģimis gatavs.

Kas nejutās sevi radītu atsevišķam darbam, tas vienkārši stājās pie nokrāsoto olu iznēsāšanas: saņem olu uzmanīgi priekšķepinās, lai zīmējumu neizsmērētu, un tā dodas uz mājām un dārziem, kur piemīt nākošie cilvēki.

Pēc pirmās neizdošanās ar nikno gaili, Gažausis vēl nezaudēja dūšu. Viņš noīrēja no eksprešiem ratelus, iegādāja pajūgu, piekļāva pilnu kulbu ar olām un uzņēmas olu izvadāšanu pa attālāko bērnu pasauli. Olu izdalīšanai viņš paņēma vēl dažus zaķus līdzī. Ari Viegļkāji, kuŗai viņš vasaras karstumam bij uzdāvinājis saules sargu, tas iesēdināja ratelos uz olām, bet pats aizjūdās priekšā vilkt.



Tā visi zaķi tagad priekš lieldienām bija darbā.

Bet kad pienāca lielo dienu svētki, zaķīši paši arī ņēma dzīvu dalību svinēšanā. Ar saviem mazajiem draugiem viņi rīkoja vietas, kur rotaļāties ar olām. Neatteicās zaķīši arī iedzert no krūzes bērzsulas, kad mazie draugi

tos uzaicināja. Tikai no lielajiem cilvēkiem zaķīši vēl vienumēr baidījās.

Reiz ierauti svētku sajūsmā, zaķīši ilgi nevarēja norimt un vēl labu laiku pēc lieldienām rotaļājās vieni vien savā starpā ar pūpoliem, olām un šūpošanos.

---

## 5. Zilīte.

Tālajā dārza kaktā auga liepa. Vējš tai bij atlauzis zaru. Miza ap atlauzto vietu sadzija, saauga, bet sērde ilgi čūloja, slimoja un atstāja dziļu rētu. Rasa un lietus piles katru reizi ieritinājās rētā. Tārpiņi un kukainīši, kuŗi pa liepu ložņāja, nāca tur dzert un meklēja te pret saules karstumu valgumu.



To apcēla dzenis. Bijis, kur nebijis, viņš bieži atlaidās pie atlūzušā zara rētas un izlasīja visus tārpiņus un kukainīšus sev brokastīm. Tārpi slēpās no dzeņa koka šķiedrās, bet dzenis atspiedās ar savu cieto asti pret liepu un kala kā ar āmuru pa rētu, meklēdams tārpus, tā kā sa-

trunējušās šķiedras šķīda uz visām pusēm un ar laiku rētas vietā izrobujās dziļš dobums.

Kādā pavasarī ap jurģiem, kad visi maina dzīvokļus, zilīte ar savu vīru pārnāca uz dzīvi liepas dobumā. Uz ātru roku viņi izoderēja dobumu ar vilnu un spalvām, un zilīte jaunajā ligzdiņā sāka dēt bālisarkanraibas oliņas. Sadēja pavisam deviņas oliņas un sāka perēt.

Zilītes vīrs turpat pa dārzu apkārt vien lidoja. Palēkā pa zariem, palasa kāpurus, kukainīšus un atlido atkal pie zilītes, paliecas pie dobuma un ieprasās: „Pink! pink!“

Tas nozīmē — vai nu negribot zīlīte palidot, kāpurus pameklēt, viņš pasēdēšot uz oliņām, paperēšot.

Un tā abas nedēļas, kamēr izšķilās mazu-mazās zīlītes.

Tad sākās rosīga dzīve. I zīlīte-tēvs, kā arī zīlīte-māte no paša agra rīta līdz vakaram lēkāja augu dienu no zara uz zaru pa visu dārzu un lasīja un lasīja kukainišus un viņu oliņas mazajām zīlītēm dobumā. Īso nakts melnumu vecās zīlītes nosnaudās turpat uz liepas zara, lai ar pirmo rīta gaismīgu stātos atkal pie darba.

No dobuma drīz laiku pa laikam sāka pacelties melnas samta galviņas ar baltiem vaidziņiem un atplēstiem knābišiem pretīm vecajām zīlītēm. Tad pa reizēm kāda no jaunajām zīlītēm pavisam iznāca no dobuma un gozēja savas dzeltenās krūtiņas saulē. Melnās spīdošās actiņas jau lūkojās mizas skrambā pēc kukaiņu oliņām. Vēl dažas dienas — un visa zīlīšu saime lēkāja no zara uz zaru un sarunājās savā starpā: „pink! pink!“

\* \* \*

Vārdiņš tikai viens, ko zīlīte prot izrunāt, bet sakāms tik daudz. Jaunās zīlītes vēl nepiedzīvojušas, uz katra soļa mācāmas. Visapkārt dabā tikdaudz jaukuma, bet arī visvisādu briesmu.

Pa dārzu ložņā kaķe. No viņas uzmanīgajiem soļiem pat sausā lapiņa neiečaukstas; degošās acis ievēro visu: i pelītes un sienāzīšus dārzā, i zivtiņas ūdenī, i putniņus kokos.

Kaķe pieiet žogam, nogulstas uz vēdera, pieplacina krūtis pavisam pie zemes, iztīrpina kājas, izlaiž no mikstajām pēdīņām asos likos nagus un ielaiž tos dziļi aprunējušā stabā. Stīvā aste noglauda vairākas reizes zāli. Tad acumirkli kaķe ir uz žoga un, ar asti balansējama, staigā pa rīkiem.

No žoga kaķe pārlēc uz liepu un iesēžas žuburā, kā uz atpūtu, nosnaust diendus. Pēc kāda laika viņai viena no jaunajām zilītēm mutē. Aiz prieka un uztraukuma kaķe skarbi nurd.



No dārza atlikušās zilītes pārlaižas uz aploka krūmiem un no turienes uz mežu. Mežā vēl viena zilīte krita vārņai par laupījumu, bet citas iegāja jo dziļi mežā un nodzīvoja tur līdz vēlam rudenim.

Pa naktīm sāka salt, uz kokiem metās sarma. Sāka snigt. Un drīzi aiz biezās sniega kārtas noliecās priedēm un eglēm zari.

Zilītēm aprūka mežā barības un viņas nāca atpakaļ uz dārzu, tuvāk pie ļaudīm, varbūt, tur kaut ko atradīs.

Dārzs arī bija tukšs. Zilītes aplidoja, aplēkāja visas ēkas, visus jumtus. Zem sijām, aiz pakšiem, sienmaļu šķirbās vēl rēturnis bij atrodams kāds sasalis kāpurs. Bet ar to nepietika. Aukstumā ēst ļoti gribējās.

Zilītes laidās pie loga palūkoties, kā ļaudis tur iekšā dzīvo, no kā viņi ziemā pārtiek.

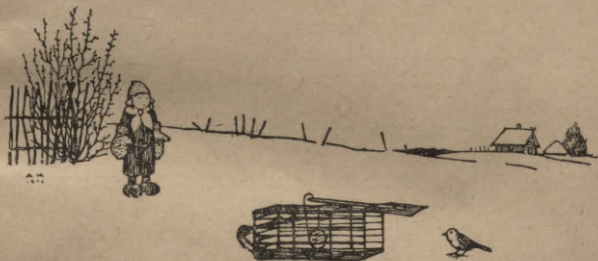
Bet ļaudis bij bijuši prātīgāki par zilītēm. Viņi zināja, ka pienāks ziema, kad laukos vairs neaugs graudi un

mežos sēnes, tādēļ jau laikus bij iekrājuši labību maizei un nobarojuši suķēnu aizdaram.

Ieraudzījuši izsalkušās zīlītes pie loga rūtīm, laudis izlika kumosīņu speķa arī viņām ārpusē sniegā. Salaidās zīlītes, knābāja speķi un tencināja: „pink! pink!“

\* \* \*

Mazajam Kārlēnam gribējās zīlīti dabūt istabā. Viņš izlika lamatiņas ar speķi sniegā. Zīlīte tūliņ ielaidās lamatiņās un sāka knābāt speķi.



Ar briesmīgu troksni aizcirtās lamatiņas. No durvīņu aizsūtiena zīlīte atsprāga pret dibena drātim. Viņa vēl nebija atgīdusies no bailēm, kad Kārlēns to jau ar visām lamatiņām bij ienesis iekšā, nolīcis uz galdā un atītaisījis durvīņas. Bet zīlīte baidījās pat pakustēties no vietas. Par speķi un ēšanu viņai tagad nenāca i prātā. Savām spīdoši-melnajām, dziļajām acīm viņa pētīja apkārtni.

Beidzot viņa atjēdzās un metās laisties uz āra pusi, bet atsitās pret rūti un bezspēcīgi nokrita uz bēģeļa. Kārlēns gāja tai klāt, un zīlīte pārīaidās uz krāsni.

Te viņa atpūtās labi ilgi un visu laiku domāja, kā tikt no šejienes ārā.

Tad zilīte pamanīja uz krāsnes malas aiz cimda brūnīdzeltenīgu prūsi. Ragus cilādams, prūsis it kā pie sevis sprieda, vai nu iet cimdā apkārt, vai rāpties tam taisni pāri?

Acumirkli zilīte pielēca prūsim, pārknāba to ar savu cieto knābi vidū pušu un apēda. Augšā pie skursteņa sēdēja vēl prūsis. Zilīte paplētā spārņiņus, pacēlās un noknāba arī to. Kaktā uz apkvēpušās sienas vēl kāds slaištija ragus. Arī tas noderēja pusdienām.

Un zilīte vairs nedomāja par prožamlaišanos un aizmirsa arī pirmās bailes.

Krietni paēdusēs uz krāsnes, viņa aplidoja šķirbainos vērbalkus, atrada tur treknu zirnekli, pielaidās augšā pie loga, paskatījās ārā uz balto sniegu un pārlaidās atkal uz krāsni.

Tā zilīte nodzīvoja pie Kārlēna istabā kādas trīs nedēļas un nobarojās jo smaga. Tomēr viņai te kļuva garlaicīgi. Viņa bieži sauca savu: pink! pink! Bet neviens te nesaprata viņas valodu.

Kādā rītā, kad slaucīja pa atvērtām durvīm ārā mēslus, zilīte aizlaidās meklēt savus radiņus.



## 6. Vārnas.

Slaikajā eglē upmalā dzīvoja vārnu pāris, sieva Kača un vīrs Mačis. Jau ziemā, vēl laizdamās barā ar citām vārnām, viņi bija viens otru ieskatījuši un norunājuši precēties.

Uz slaiko, atsevišķi augošo egli pirmais savas acts bij metis Mačis: egles augšējos zaros ligojās vairākas vēja slotas, kuņas notālus izskatījās pēc ligzdām, bet tuvumā izrādījās par izkropļotiem skuju kupliem zariem. Šādu vēja slotu starpā vārnu ligzdu nemaz nepamanītu.



Mačis nolēma vēl galīgi apspriesties ar Kaču. Atlaidās abas vārnas aplūkot nākošo mājas vietu. Ari Kačai izvēle bij pa prātam: netālu no meža, pašā upes malā, no apakšas egles stumbrs bez zariem, tā kā puikas nevar uzlīst. Ko vēl vairāk vēlēties? Nosprieda stāties ar steigu pie ligzdas taisīšanas, jo sniegs te jau bija nokūsis.

Abas vārnas sāka nest knābjos zarus un kļaut žuburā, papriekš no meža rupjākus pašā žukli, tad no birzes tievākus bērzu zariņus un locīja tās virsū lenķi. Drīzi koku būve kļuva gatava, atlika tik vēl izoderēt ar kaut kō mikstāku. Mačis ar Kaču lasīja cīesu saknes no pērnā kartupeļu lauka un cīsas no Aizkalna purva.

Aizlaidās vēl uz Aizkalnu muižu. Tur varēja cerēt dabūt pakulas, jo ziemā tur ilgi kulsēja linus. Mačis apstaigāja rījas un atrada pa pakulu pūkai, bet Kača pārnesa no mēslaines izslaucītus dzijugalus. Nu mikstuma un siltumā pietiek.

Kača sēdās pie olu dēšanas un iedēja ligzdā piecas zaļģanas olas ar brūniem raibumiem un perēja tās gandrīz trīs nedēļas, kamēr izšķilās mazie vārnēni.

Nu sākās īsts darba laiks abām lielajām vārnām, lai pieēdinātu mazos vārnēnus: nenogurstoši viņas staigāja pakal arājam pa nule uzrausto vagu, lasa sliekas, tārpīņus, kukaiņišus un visu to nes mazajiem. Bet tiem nekad nav diezgan. Tikko tie izdzird spārnu švīkoņu, tie izstiepj savus plīkos kaklēnus ar lielajām galvām un atplēstajiem knābjiem un gaida, lai tos ēdina.

Un tādu atplēstu knābju te pieci. Un tikko tu esi ielicis tārpīņu atvērtajā knābī, tas aizveras tikai uz acumirkli, kamēr tārpīņu norij, tad veras atkal vaļām. Lielās vārnas pašas nemaz neēd, bet visu grūž mazajām. Bet tomēr tievie kaklēni it kā stieptos gaŗāki un gaŗāki: katrs plīkais vārnēns pūlas aizstiept jo tālāki pretīm lielajām vārnām savu atvērto knābī, lai pirmais dabūtu kumosu.

Vārnēni mūžīgi izsalkuši; Kačai un Mačim arī pašiem grības ēst. Un vecās vārnas, lai būtu paēdušas ar bērniem, aizgriežas uz neceļiem: sāk aplidot svešas ligzdas, izknābāt, izdzert citu putnu olas, noknābāt un aiznest citu putnu bērniņus.

Čiepstēja un brēca nabaga putniņi, kad ieraudzīja, ka pilnas ligzdas vietā vēl tikai bij atlikuši daži bērniņi.

Pat ticēt vecie putni negribēja, ka vārnu pāris dara tādus briesmu darbus. Bet kad pārlicinājās, ka patiesība, tad katru reizi, kad ieraudzīja vārnas vēl pa gabalu, žēli brēca un deva cits citam ziņu, ka briesmoņi tuvojas.

Par vārnu briesmu darbiem izplatījās ziņas starp visiem putniem. Pat bezdelīgas, kuŗām vārnas nekā nevarēja padarīt, jo viņas bija noslēgušas cietu draudzību ar cilvēku un taisīja savus perēkļus tikai cilvēku pa-



spārnēs, kļiedza visiem par vārnu briesmām. Tikko māju tuvumā parādījās Kača ar Mači, bezdelīgas šaudamās pa gaisiem, sauca savu:

„Cig—zi! Cig—zi!“

Un to saprata nevien visi citi putni, bet arī ļaudis un visa cita dzīvā radība. Kaķi, kuŗiem sirdsapziņa arī nebij tīra, pieņēma dažreiz šos saucienus uz sava rēķina un aizgāja astes nolaiduši, bet gailis ar vistu sastādīja savus cāļus rindā, lai ērtāki varētu saskaitīt, vai vēl visi vienpadsmit cāļiši kopā, un nenolaida acis, stā-

vēdami par sargiem katrs savā pusē, kamēr briesmas pārgāja un bezdelīgas aplūsa.

No vārnēnu zilās ādas līda ārā strupas mīkstas spalvas un līdz ar šīm asinsspalvām auga arī vārnēnu badīgums. Vecās vārnas šaudījās uz visām pusēm, lai piegādātu vārnēniem barību. Reiz pat Mačis, pār lauku laizdamies, pamanīja mazu zaķīti, uzklupa tam un noknāba; daļu apēda uz vietas pats un daļu pārnesa vārnēniem.

• Mazajiem vārnēniem un viņu ēstgribai pieaugot, lielās vārnas kļuva arvienu nekaunīgākas un bezbailīgākas. Neskatoties uz bezdelīgu kļūgāšanu, vārnas biežāki un biežāki laidās pie cilvēkiem pēc laupījuma. Laudis lika pie cāļiem, pilēniem un zoslēniem bērnus par sargiem klāt, kuņģiem taisni bij uzdots, nelaist vārnas tuvumā.



Kur nebija bērnu, tur ar viltu tāsija biedēkļus, lai vismaz notāļus izskatītos, ka te nolikti bērni par sargiem: iedzina zemē mietiņu, atsēja uz tā krustiski četrus kociņus priekš rokām, uzvilka vecus kamzoļus, uzlika cepuri, piesēja vēl kaklā un roku galos lupatu strēmēlītes, lai vējš tās plivinātu un piedotu nedzīvajam biedēkliem kādas kustības.

Notāļus vārnām patiesi izlikās, ka tur stāv mazi vīriņi, uzcītīgi ganiņi, ka uz turieni nav vērts laisties, ka tur nekā nedabūs nozagt.

Kur nebija bērnu, tur ar viltu tāsija biedēkļus, lai vismaz notāļus izskatītos, ka te nolikti bērni par sargiem: iedzina zemē mietiņu, atsēja uz tā krustiski četrus kociņus priekš rokām, uzvilka vecus kamzoļus, uzlika cepuri, piesēja vēl kaklā un roku galos lupatu strēmēlītes,

Dažas dienas patiesi pie biedēkļiem neatlaidās ne Mačis, ne Kača, laidās vai nu apkārt, vai augstu jo augstu pāri. Bet tad Mačim izlikās tā aizdomīgi, kādēļ puikas tur visu laiku stāv uz vienas vietas un nekad neiet uz mājām ēst. Tīri jāpaskatās tuvāki. Un maz pamazām Mačis kļuva drošāks, laidās jau jo zemu pāri, nometās netālu žogā, iēbrēcās vairākas reizes:

„Ko — vāār! Ko — vāār?“

Bet puikas, kā stāvējuši, tā stāvēja.



Tagad Mačis kļuva pavisam drošs un ielaidās setā. Bezdelīgas atkal kļiedza savu Cig-zi! Cig-zi! Gailis arī iesaucās: Kirrrr! Un vista ar cāļiem apslēpās zem klēts. Bet abi vēlie zoslēni nesaprata ne bezdelīgu, ne gaiļa draudus un mierīgi knābāja no sava izraibuminātā špilkuņņa mikstos putraimus. Mačis pielaidās un vienu no tiem aiznesa.

\*

\*

\*

Vārnēni pieauga un jau katru reizi ar kārkšķēšanu sagaidīja pielaižamies vecās vārnas. Ligzda kļuva par šauru priekš visiem pieciem un pa dienu, visiem kopā saspiežoties, bij ļoti karsti. Sāka vārnēni savā starpā grūstīties, blaustīties un ķildoties.

Mačis ar Kaču pavadīja naktis turpat pie ligzdas uz zariem. Sāka arī drošākie vārnēni rāpties pāri ligzdas malai un tupēt uz zariem, bet vakaros lida atpakaļ ligzdā. Vārnēni bieži vēdināja spārnus un ar nepacietību gaidīja brīdi, kad arī varēs tāpat laisties, kā abas lielās vārnas.

Beidzot drošākie vārnēni paplēta spārnus un pārlēca no zara uz zemāki stāvošo zaru, bet atpakaļ uz augšu vairs nevarēja. Tagad arī naktis bija jāpavada ārpus ligzdas. Ar laiku visi pieci vārnēni bij priedes apakšējos zaros un ligzda pavisam tukša.

Tad lielās vārnas nosprīda mazos vārnēnus vest pavisam no šejienes projām uz mežu un mācīt tur laisties. No apakšējiem zariem vārnēni visi pa kārtai laidās lielajām pakaļ un aiztika vēl labu gabalu pāri upei. Bet līdz mežam vēl netika uz reizi.

Palaisties vārnēni varēja labi tālu, bet uz augšu pacelties, kā lielās, viņi vēl nevarēja. Pirmās naktis mežā vārnēni gulēja uz krūmu apakšējiem zariem. Vecās palika visu laiku viņu tuvumā un tos ēdināja.

Auzu laukā aiz meža nelielā bedrītē paipala bija ietaisījusi sev ligzdu un izperējusi vienpadsmit bērniņus. Šo ligzdu Mačis un Kača pamanīja un vienā pašā dienā aiznesa no turienes četrus mazos putniņus. Pārnāca vakarā māte, meklēja, meklēja pazudušos, bet nekur tos nevarēja atrast. Līdz vēlai naktij viņa sauca:

„Pāi—pala! Pāi—pala!“

Bet pazudušie neatsaucās. Vecā paipala nojauta, ka te vairs nav labi. No rīta agrī, agrī viņa visus atlikušos septiņus bērniņus izveda no ligzdas un ieslēpa veldrai-

najā auzu zelmenī. Atlaidās atkal Mačis un Kača, bet paipalēnus vairs neatrada; pakārkstēja pie tukšā pērēkļa un aizlaidās.

Izmācījās vārnēni laisties un sāka paši meklēt sev barību: tārpus, sienāžus, kukaiņus. Reizēm aizlidoja arī Mačim līdz uz dārzu ķiršos.

Sanāca kopā arī ar citām vārnu dzimtām un laidās visi kopā uz tīrumiem, kur jau sāka nobriest labība. Vārnas neprasiņa, kas te aris, kas te sējis, kurš te saimnieks, bet atradušas, ka graudi ēdami, ēda.

Un tā līdz pat rudenim: dienās ganās viss bars pa tīrumiem un vakaros laižas visi kopā uz mežu kokos gulēt. Pie tam brēc un kvārkšķ, kā visas debesis skan.

Sākas labības plauja un kaudzēs vākšana. Un vārnu bars atkal nemitīgi darbā pie graudu vākšanas. Viņas sevi uzskata par labības piltiesīgo saimnieku un aplūko katru piebriedušāko vārpu, apstaigā nopļautos laukus, pārrauga labības kaudzes.

Un jo ilgāki nekulto labību atstāj ārā kaudzēs, jo vairāk tas vārnām pa prātām: te viņas netraucēti var mīloties un ilgi svinēt plaujas svētkus.



Bet pienāk laiks, kad arī visslinkākie saimnieki savel savas labības kaudzes mājās un apkuļ. Tad vārnu svētki beidzas. Nav vairs ko ēst, bet ēst gribas.

Mačis un Kača tagad siro katrs uz savu roku, bet tomēr bieži vakaros tiem jālaižas zarā uz dusu ar iz-

salkušu vēderu. Izlidojas visu dienu gan pa Aizkalnu muižu, gan apkārtējām mājām, izstaigā visas mēslaines, izvanda pa ceļiem zirgu mēslus, bet nekā prātīga neatrod. Vienīgi kad kāva barokļus un posa ķeškas, šis tas atkrita, bet tas kā piliens jūrā visam vārnu baram.



Tad Mačis izdzirdēja, ka kritis Aizkalnu muižas Plušķis un izmests laukā uz sniega. Viņš laižas turpu. Kača ar citām vārnām tur jau priekšā. Bet klāt neviena neiet: vai tikai nav kāda krāpšana, kā toreiz, kad lapsa tā bija izlikusies par sprāgušu, lai noķertu sev vārnu brokastīm.

Vārnas pazīst Mači un gaida, ko viņš darīs.

Mačis nav no bailīgajiem, bet tišām skriet sunim rīklē arī nav nekāds varoņdarbs. Mačis apstaigā pāris reizes sunim visapkārt un nostājas galvas galā.

Būs jau beigts. Pat acis vairs nemirkšķina un ne-  
ver cieti. Tomēr drošības pēc Mačis vairākas reizes  
vēl ieķērcās:

„Ko—āār! Ko—āār!“

Suns kā gulējis tā gul.

Mačis saņem dūšu, paspeļ pāris soļus uz priekšu,  
ieknābj sunim taisni vaļējā acī un atlēc atpakaļ. Plušķis  
i nepakustas.

Nu vairs nav šaubu.

Mačis uzlēc Plušķim uz galvu un kaļ acī. Citas vār-  
nas nostājās uz astes, uz muguras. Un sākās naiga  
knābāšana.

Te nu būs ko pamieļoties kādu laiku.

---

## 7. Vāvere.

Vāvere Čiekurgrauzis bij patlaban izkopies savu vasaras paaudzi, savedis kārtībā savas trīs ligzdas un nu jutās tāds pavalīgāks, kamēr nāks gatavi rieksti un sāksies nopietnie rudens darbi. Tagad varēja paklejot, palašit sēnes, ogas, palūkoties, kā pasaulē dzīvo.

Vasara taisni kā radīta priekš tam, lai atpūstos un paklejotu: visur uz katra soļa barības papildnām, bet tikai fāda vienas dienas barība, ziemei to neuzglabāsi. Tik ogas, kā sēnes sapel un sagrietē jau pēc dažām dienām, krātuves vien tik pieķēza. Čiekurgrauzis paēdās sēnes, cik gribējās, un kāpa atkal augšā priedē palūkoties pasaulē un atpūsties.

Čiekurgrauzis pasēdēja priedes galā, palūkojās, cik šogad būs jaunu čiekuru, apskatīja zilo debesi un nopriecājās par jauko laiku. Lietainās dienas Čiekurgrauzis nemīlēja, tad bij jāslēpjas ligzdās, lai nesaslapinātu kažoku un nesaukustētos. Viņam jau tā bij kaulu sāpes no pērnās stingrās ziemas.

Priedē viņš pamanīja sausu zaru un uzmanīgi aplūkoja, vai te jau nav izkalts kāds dobums, kuŗu varētu izlietot ziemas krājumu noslēpšanai. Dobuma vēl nebija, kalums bija tikko aizsākts. Bet pietiks jau arī veco dobumu, ja tik visus varētu piepildīt. Bez tam viņš zināja, kur divi dzeņi vēl patlaban strādāja, kaldami jaunus caurumus.

Čiekurgrauzis nolēma tūlīņ dzeņus uzmeklēt. Viņš aizgāja līdz priedes zara galam, atstiepa savu kuplo asti, atspērās pakāļkājām pret zaru un pārlēca uz otru priedi drusku zemāki. Paskrējās gar stumbru uz augšu, viņš atkal aizgāja līdz zara galam un pārlēca uz nākošo priedi. Tā Čiekurgrauzis lēca no priedes uz priedi, no zara uz zaru, kamēr aiznāca mežā pie abiem dzeņiem, kuŗi ne-

mitīgi kala stumbros caurumus priekš Čiekugrauža un kā darba algu saņēma tos ķirmjus, kuri atradās sausajā kokā. Ķirmji gan gribēja izvairīties un, kuŗš vien paspēja, bēga no kalēja tālāki projām. Bet dzeņi jau arī bij apcēlušī ķirmju gudrību un, pakaluši, pakaluši, aplēca kokam apkārt un salasīja visus bēgošos ķirmjus otrā pusē.



Čiekurgrauzis te neuzkavējās, bet steigdzās uz tuvējo egļu mežiņu pēc kāda egļu čiekura. Lai būtu paēdis nez' kādus tur gardumus, tomēr katrā brīdī viņam bij īsta bauda paņemt rokās gaŗo dzeltenīgo egles čiekuru, nograuzt pa zvīņai, izlobīt pa sēkliņai un apēst. Neskaitāmus čiekurus viņš savā vāveres mūžā tā bij apgrauzis un zem eglēm izsvaidījis. Tādēļ viņu arī sauca par Čiekurgrauzi.

Lielaļā eglē pašā upmalā viņš atrada daudz sarkanu šigada čiekuru, sveķainu, mīkstu un smaršīgu. Par tiem viņš nopriecājās — tie būs baudāmi nākošā gadā. Starp gaŗājiem sarkanajiem čiekuriem karājās arī dzeltenīgie čiekuri no pērnā gada ar gatavajām sēklām. Čiekur-

grauzis pārgrauzis viena tāda čiekura kātiņu, saņēma to savās priekškājiņās un nosēdās uz zara izlobīt sēkliņas.

Pēc brītiņa viņš dzirdēja spārnu švikoņu un ieraudzīja turpat tuvumā divus lielus putnus. Čiekurgrauzis pārbiļās; čiekurs nokrita zemē un viņš pats acumirkli iespruka visbiezākajos zaros un piespiedās pie paša stumbra. Putni bija vai nu vanagi, vai pūces. Domājams, ka vanagi, jo saule vēl nebij nogājusi, bet pūces sāk līdināties tikai nokrēslā. Taču viss viens — jāslēpjas un jāslēpjas viņam tik no vanagiem, kā no pūcēm.

Kādu brīdi Čiekurgrauzis baidījās pat elpot un klausījās, kur putni paliks. Bet nekas sevišķs nebij sadzirdams. Bij varbūt aizlaidušies tālāk. Tomēr varēja arī būt, ka putniem tepat tuvumā kur ligzda. Visādā ziņā bija drošāki aizlavīties no šejienes tālāk nost. Vēl druscīņ pagaidījis un paklausījis, Čiekurgrauzis noskrēja pa egļu zariem no vienas egles uz otru labi tālu mežā iekšā, kamēr kādā eglē atrada tukšu ligzdu un nolēma te pārgulēt nakti, jo bij jau pienācis vakars.

Saritinājies ligzdā un apsedzies ar savu kuplo asti, Čiekurgrauzis drīz aizmīga.

Bet laba guļa Čiekurgrauzim šonakt neiznāca. Sapņos viņam likās, ka pūce to visu laiku tramda: viņš bēg ap priedes stumbru apkārt un apkārt un nevar pabēgt, bet pūce visu laiku līdinās virs viņa galvas un tūliņ, tūliņ klups tam virsū. Viņš it kā pamožas, un no pilnā mēness uz viņu noraugās pūces galva ar spicajām ausīm.

Beidzot Čiekurgrauzis patiešām atmodās un sāka pārdomāt, ka viņam taču nav ne vismazākā iemesla tā baidīties, ne no vanagiem, ne no pūcēm, ne no cita kāda. Neviens to nevarētu noķert. Pat suņi, cik reižu tie nav uznākuši mežā virsū, kad tas bijis zemē, un dzinušies pakal, bet tikai līdz pirmajam kokam. Tad

tie palikuši apakšā pie koka, rējuši un grauzuši koka mizu, it kā gribējuši savās nevarīgajās dūsmās pārgrauzt stumbru un apgāzt koku. Reizēm viņš tos vēl krietni pakaitināja: nosēdās viņu priekšā uz zara, sacēla asti pār muguru un pasauca:

„Duk, duk, sunīti, duk, duk!“



Bet biežāki viņš uzskrēja koka augšējos zaros un no turienes pārlēca uz citiem kokiem un aizgāja, lai suņi tur apakšā klimst un grauž koku, kamēr tiem apnīk.

Sliktāki jau bija, ja arī ganu puika gadījās suņiem līdzī un ņēma dalību. Tas tad rāpās kokā augšā un novēroja, uz kuŗu pusi aizbēgu. Reiz pat mūsu ligzdu atrada, kur mums ar vāverieni bija patlaban iekšā pieci vēl neredzīgi bērniņi, jo vēl nebij pagājušas deviņas dienas, kamēr viņi radušies. Par laimi govīs sāka bizot un puika ar abiem suņiem aizskrēja govīm pakal uz mājām. Bet pa pusdienas laiku mēs ar vāverieni pārnesām mazos

vāverēnus uz citu ligzdu un tā puikam atstājām tikai tukšu vietu.

Bet tagad arī puika man nekā nevarētu padarīt. Iešu pat apskatīties, kur un kā viņš tur dzīvo pa savām mājām.

Un Čiekurgrauzis kļuva pavisām drošs un piecēlās ligzdā, lai lūkotos pēc pūcēm. Bet pūču vairs nebija. Tikai pilnais mēness apstaroja egles un laukumu mežā.

Čiekurgrauzis vēl drusku nosnaudās un līdz ar pirmajiem saules stariem piecēlās, pārgrauza eglē nokārušos dzeltenā čiekura kātiņu un ņēmas lasīt ārā sēkliņas no čiekura. Paturējis brokastis, viņš devās ceļā uz meža malu. Mežs kļuva arvienu skrajāks. Arvienu vairāk plūda pretīm klajuma skaņas. Te iemāvās govš, ieblējās jērs, tur iezviedzās zirgs, tālumā noburkšķēja rati pār tiltu.

Čiekurgrauzis tik metās no zara uz zaru, no koka uz koku, arvienu vairāk spilgtājam klajuma gaismai pretīm. Drīz mežs ar savām putnu rīta gavilēm palika Čiekurgrauzim aiz muguras; viņš tuvojās lauku čalai.

Aiz meža vēl stiepās jaunas mazas priedītes, kuņām Čiekurgrauzis ātri iztika cauri, un aiz tām sākās lauks ar govju, aitu un cūku bariem. Cauri ganu aurām bij dzirdāmas arī suņu balsis.

Uz to pusi doties klajā laukā nebij ieteicami. Čiekurgrauzis nogriezās sāpus pa mazajām priedītēm, kamēr aiznāca pie upes. Upe no abām pusēm bij pilnīgi ieslēpta alkšņos, ievās, krūkļos un retos skuju kokos. Patlaban strazdi bij izveduši savus bērnus mācīt laisties un sasēdinājuši upes krūmos. Jaunie strazdēni skaļi čurkstēja un čiepstēja un pārgalvīgi lēkāja no zara uz zaru, neveikli kuldami saviem spārnieniem alkšņu lapas. Vecie strazdi nemītīgi laidās pie lopu bara pēc mušām un dunduriem un nesa jaunājiem strazdēniem brokastis.

Čiekurgrauzis pa trokšņa apakšu, no neviena ne-  
traucēts, devās naigi uz priekšu pasaulē iekšā. Pēc  
kāda laika viņš ieraudzīja pļavā bērzu. Viņam gribējās  
drusku atpūsties no strazdu kņadas un arī drusku palū-  
koties apkārtņē. Paskrējis dažus soļus starp kumelītēm  
pa zāli, viņš uzskrēja bērzā.

Netālu kāds brauca un pārburkšķināja pār tiltu. Te-  
pat blakus uzkalniņā kāds krusttēvs ara un visu laiku  
skubināja savu zirdziņu:



„Nū! Nū! Nū, kas ir!“

Zirdziņš smagi vilka visu laiku, galvu nolaidis, arī  
krusttēvs spieda arklu, uz priekšu sakņubis. Bet saule  
kāpa arvienu augstāki un laistīja savus starus jo siltāki  
pār zemenēm, spradzenēm, mellenēm, glāzenēm. Visām  
tām jātop laikā gatavām.

Čiekurgrauzis laidās no bērza zemē un devās atkal  
strazdu čalā iekšā un aiznāca drīz pie tilta. Pārskrējis  
pie tilta pāri ceļam, Čiekurgrauzis gabaliņu vēl turējās

gar upi, kamēr aiznāca līdz dārzam, kuņā starp citiem augstiem kokiem bij arī skuju koki.

Cilvēku iedzīves tuvumā Čiekurgrauzis savā mūžā bij pirmo reizi, tādēļ viņam te daudz bij ko skatīt un apbrīnot. Uzķāpis pašā liepas galā, viņš labi varēja pārredzēt i istabu, i sētu ar aku, i citas ēkas aiz dārza.



No istabas iznāca sieviete ar nēšiem uz pleciem. Pa-locījusi akas vindu, viņai radās spārņos ūdens, lai gan ne lāmas, ne upes te nekur nebij. No nātrām izlida liels balts putns un sāka briesmīgi kladzināt. No klēts puses pieskrēja baltajam putnam klāt vēl lielāks putns un sarkanu seksti un bārdu un rājās vēl briesmīgāki. Nolaīda vienu spārnu pie zemes un paskrēja uz vienu pusi, nolaīda otru spārnu un paskrēja uz otru pusi baltajam putnam priekšā. Un no ļaudīm šie putni nemaz nebaidījās.

Jā, bij te pat tādi mazi spoži putniņi ar brūnām pakklēm un baltām pavēderēm, kādus Čiekurgrauzis mežā nemaz nebij manijis; šie taisni laidās pie ļaudīm iekšā pa valējām durvīm un melno lodziņu istabas galā. Bites te dzīvoja īpašās mājiņās ar zaļiem, dzeltēniem un sarkaniem jumtiem. No lauka pārnāca gāgādami pavisam milzīgi putni un apostija ķipi, kuņu saimniece tikko atstāja sētā. Kā tie putni te bij tik droši! Te ir gan pavisam citāda dzīve, nekā pie mums tur mežā!

Čiekurgrauzis kļuva arī daudz drošāks un nolaidās zemē dārzā pie jāņogām un zustrenēm. Bet tās vēl bij skābas. Tāpat arī cieti vēl bij krizdoļi. Tepat jau ir arī sarkanu zemeņu dobe. Tās varbūt te būs vēl gardākas, nekā mežā...

Bet te nu notika kaut kas negaidīts. Zemeņu dobe lasīja ogas zēns un ieraudzīja Čiekurgrauzi. Zēns tūlīt metās to ķert. Čiekurgrauzis uzskrēja atpakaļ liepā, te zēns nevarēja uzrāpties. Viņš stāvēja apakšā, skatījās, skatījās un ieskrēja istabā. Pēc laba brīža viņš iznāca atkal dārzā, bet viņu vairs tikko varēja pazīt. Tas bij uzlicis tēva ziemas cepuri, uzvilcis varbūt tēva kamzoli un sajozies, uzvilcis zābakus, uzmaucis kaklā tēva medības kuli un — paņēmis tēva medības bisi. Tas bij visbriesmīgākais. Tagad te vairs nebij ko gaidīt. Čiekurgrauzis uzspērās zibeņa ātrumā pašā liepas galā un pa otru pusi pa krūmiem projām uz upmalu un atpakaļ uz mežu, cik ātri vien varēja.

Zēns izstaigājās ar bisi gar liepu, izstaigājās gar citiem augstiem kokiem, izmeklējās pa visu dārzu, bet vāveri neatrada. Viņš nosprieda, ka vāvere būs gar upmalu aizgriezusies atpakaļ uz mežu un devās tai pakaļ.

Čiekurgrauzis šoreiz patiesi bij briesmās — no bises nebij glābiņa. To zināja visi meža iemītnieki no sen senājiem laikiem. Vienīgā glābšanās no bises bij tikai liegumā. Ja Čiekurgrauzis tur aiznāktu pirmais, iekams zēns to vēl nebūtu panācis, un ja zēns prastu lasīt lieguma uzrakstu, tad viņš būtu glābts. Un Čiekurgrauzis ceļā nekur neuzkavējās, bet lēca no krūma uz krūmu, no koka uz koku, kamēr aiztika liegumā.

Zēnam iešana nācās gausi. Laiks bija karsts, bet viņš saģērbies, kā to bij noskatījis no tēva, kad tas rudenos un ziemā gāja medībās. Tādēļ viņš nonāca mežā daudz vēlāki par Čiekurgrauzi.

Meklēja zēns vāveri pa mežu ilgi, bet nevarēja atrast. Beidzot viņš iznāca klajumā pie resnām priedēm, eglēm un eglītēm. Te viņš ieraudzīja stabiņu un dēli ar uzrakstu:

„Še medīt aizliegts!“



Zēnam pavisām saplaka dūša. Viņš bij iemaldījies liegumā un baidījās, ka viņu te kāds neierauga ar bisi rokā. Zēns nolaida bises rezgalu pie zemes un gribēja jau nepamanīts aizšmāukt, kad salaidās visādi mazi putniņi un sacēla veselu traci:

Čunčiņš sauca:

„Cilm — celm! cilm — celm! Cilm — celm! Te nav brīv medīt!“

Zilīte kala, kā ar āmuru:

„Pink—pink—pink—pink! Te nav brīv medīt!“

Ģarastīte, kuŗai tepat tūvumā bij ligzdīņa, briesmīgi sadusmojās uz mazo mednieku par tādu likumu neievērošanu, izplēta spārnus, sacēla asti un rājās:

„Zit—zit—zit! Cerr—cerrek—cerrr! Ko te nāci ar bisi, kad te aizliegts medīt!“

Atlēca arī reiz sašauts, krops zaķītis pacēlās uz pakalkājām un sauca:

„Nav labi, nav labi! Kauns, kauns darīt pāri mums mierīgajiem meža apdzīvotājiem!“

Zēns pavisam nolaidies aizgāja atpakaļ uz mājām. Meža iedzīvotāji aizsteidzās katrs atkal savā pārtrauktajā darbā. Putniņi aizlaidās ēdināt savus bērniņus un mācīt tos dziedāt. Zaķītis aizlepoja uz laukmalu paplūkt āboliņu. Bet Čiekurgrauzis atgriezās no ceļojuma mājās pie dzimtspriedes, kur viņa vāveriene mācīja četrus vāverēnus visās vāveru mākslās.

Vāverēniem bij jāprot noturēties uz šupojošos zaru gala ar pakalkājām vien, lai ar laiku veikli varētu no turienes pārlēkt uz citu koku. Vajadzēja iemācīties ar čiekuru mutē taisni uzskriet pa stumbru kokā augšā un tāpat nonākt atkal zemē. Bij jātira dobumi kokos un celmos, kur ievietot ziemas barību. Jālasa zemē čiekuri, ogas, sēnes un pie vismazākā troksniša jāglābjas kokā. Jāpārtaisa vārnu un meža baložu ligzdas par vāveru mitekļiem, uzliekot jumtus un izoderējot ar sūnām un ietaisot ieejas caurumu pie stumbra aizvēja pusē. Jābūvē ligzdas pavisam no jauna zaru žukņos gan priedēs, gan eglēs no žagariem un sūnam. Visgrūtākais gabals jaunajām vāverēm bija spirālveidīgā skriešana augšām kokā un slēpšanās zaros. To vajadzēja izdarīt ļoti veikli un ātri, lai plēsīgie putni, ap koku riņķi laizdamies, nevarētu tos panākt un noķert.

Tā pagāja vāverēm visa vasara i rotaļās, i darbā. Pienāca rudenis, kļuva gatavi rieksti un zīles, iesākās nopietns darbs — savākt pilnas krātuves ar barību ziemai.

Čiekurgrauzis patlaban strādāja ozolā, pildīdams kādu dobumu ar ziemas barību, kad atlaidās villiņš un prasīja, ko viņš te pūloties caurām dienām?



Čiekurgrauzis izstāstīja, cik viņam vajadzību garajai ziemai: Pavasara bērni, vasaras bērni, vāveriene pati — visi tie skatoties uz viņu, visiem jāpiepalīdz, jāierāda, jāpārskata, lai katrs ko savāktu savai ziemas iztikai. Vismaz katram jāpiepilda kaut viena krātuve ziemai... Vai tad villiņš nemaz par ziemu nedomājis?

„Es ar savu sievu un bērniem te sniega nenogaidīšu, mēs laidīsimies uz siltajām zemēm un lasīsim sev barību

katrai dienai, cik vajadzēs.“ Un sila cīrulis aizlaidās pie savējiem dziedāt.

\* \* \*

Pienāca ziema. Sasnīga dziļš sniegs pa visu mežu. Mikstās sniega pārslas salīpa skuju koku zaros, pēc tam piesala un apsnīga no jauna. Egļu zari padevās zem smaguma, noliecās un nobrucināja sniegu, bet daudzās mazās, ēnā augušās tievās priedītes aiz sniega smaguma noslīga pavisam pie zemes un tā ar laiku nobeidzās; daži priežu zari nolūza aiz sniega smaguma.

Vāveres tagad slēpās siltajās ligzdās un uzmeklēja vasaras krājumus.

Kādā dienā atnāca pie Čiekurgrauža viens no vasaras vāverēniem, pavisam nosalis un noliesējis, un sūdzēja savas bēdas, ka viņam no dobuma celmā izlaupīti visi rieksti. Viņš vēl tikai nesen, pēc pirmā sniega, tos apraudzījis, paņēmis dažus riekstiņus un atkal aizrausis. Un tagad viss dobums pavisam iztukšots.

Čiekurgrauzis aizveida vāverēnu pie sava krājuma pamieļoties un teica, ka vajadzējis ar asti aizslaucīt pēdas, kad gājis projām no celma. Būs varbūt kāds zēns pa mežu staigājis un pa pēdām riekstu krājumu uzgājis. Zēni arī ļoti mīlot riekstus.

---

## 8. Bezelīgas.

Ap Jurgiēm kādā naktī pārradās bezdelīgas. No rīta agri gailis vēl sēdēja luktā un patlaban kā gribēja dziedāt, dot zīmi, ka laiks celties visiem mājnikiem augšām, kad izdzirda uz jumta jautru vidžerēšanu:

„Vit-vit-videvit! Lamzur-vamzur-čurr!“



Gailim sirds aiz prieka iedrebējās.

„Tās jau bezdelīgas, mūsu draudzenes,“ viņš nodomāja un aizmirsis pavisam par dziedāšanu un modināšanu, nolēca viens pats no luktas un izskrēja ārā skatīties.

Vairākas bezdelīgas sēdēja jumta čukurā, vīterēja savā starpā un gaidīja uzlēcam sauli, pieceļamies laudis un atveram laidaru, lai redzētu, kas vēl palicis pāri no pērnajām ligzdām.

Laidarā pie vērbalkiēm vēl bij palikušas divas ligzdiņas, kuŗas ieņēma pirmie pāri. Ari uz klētsaugšas zem spāres atrada vēl vienu veselu ligzdiņu, to ari ieņēma pirmās bezdelīgas. Vecās ligzdas bij tikai jāiztira un drusku jāizlabo. Bet citām bezdelīgām nācās būvēt pavisam no jauna.

Un sākās jauna dzīve mūsmājās.

Bezdelīgas cauru augu dienu šaudījās no laidara uz ceļu pēc māliem, no ceļa uz dīķi pēc ūdens un atpakaļ atkal uz laidaru.

Uz ceļa bezdelīgas nolaidās zemē, bet savām neveiklām kājiņām pat solīti nevarēja paspēt bez spārnu palīdzības, uzņemot mālus vai kādu salmiņu; turpretim ūdenī mērcējās veikli, dīķim pāri lidojot. Tik no ūdens švītriņas glumajā dīķa limeni varēja vērot bezdelīgas pieskāšanās ūdenim. Un strīpa pēc strīpas dubļu pikas piekalta katru dienu pie vērbalča, kamēr ligzdiņas kļuva pavisam gatavas.

Bet darbu steigā neaizmirsās dziedāšana. Tikko knābītis svabads no māliem, bezdelīga uzmetās vai nu uz žodziņa, vai jumta un steidzīgi jautri vidžināja savu raibo dziesmu:

„Kamēr māte viesus vada,  
Bērni mājās gaļu cepa . . .  
Iztek tauki uguni:  
Vidu—vidu—čurrrrks!  
Vidu—vidu—čurrrrks!

Nočurkstina, nodrebina savu nosviluširūzgano pakklīti un atkal pie darba.

Brižam uzšaujās gaisā un aizskrej līdz upei, līdz ceļam, pāri pļavai noķert kādu mušu, palūkoties pēc kāda oda.

Tad atkal strādāt, tad atkal dziedāt.

Un čakli strādāt, un jautri dziedāt bezdelīgas varēja vienumēr tādēļ, ka visi māju iemītnieki bija viņām pa draugam.

No saimnieka līdz ganiņam katrs ik rītu lūkojās pēc bezdelīgām, vai viņas lido augstu gaisā, vai gar zemi, lai izzinātu, kāds būs laiks. Ja bezdelīgas šaudās augstu

pa gaisiem, laiks būs jauks, bet ja slaistās gar zemi, tad būs lietus. Un ganiņš tad sadudzis iet atpakaļ istabā pēc savas lietus seġenes.



Zirģus bezdeliģas sarga no mušām un knīšļiem. Ja tikai stalli atstāti vaļā lodziņš, vai durvis, viņas nemitoši šaudās iekšā pēc mušām. Darbā, pļavā un aplokā bezdeliģas visu laiku aplido zirģus un ķersta mušas.

Zibeņa ātrumā viņas šaujās no mājām uz lauku, uz ganiem pie lopiem un aplido govīs. Viņu spožās actiņas pa gabalu redzodus un mušas un tikai jāpaplēš vaļā knābītis, kad muša jau pati pazudusi līdz acīm atveģamā mutītē.

\* \* \*

Ligzdiņā rodas viena oliņa pēc otras.

Kad mazajā, ar spalviņām izliktajā ligzdiņā sadētas piecas, sešas oliņas, tad bezdeliģa-sieviņa sežas uz pāris

nedēlām perēt. Bet bezdelīga-vīriņš visu laiku nemitīgi laižoties ķer mušas un atpūtai uz jumta vidžerē un čurro.

Tad no baltraibajām oliņām izšķīlas mazās bezdelīdziņas. Bet viņām vēl nav nekādas līdzības ar skaistajām, dzīvjautrajām lielajām bezdelīgām. Bez spalvām, ar lielām galvām un zilganiem vēdereļiem, viņas guļ ligzdiņā un visu laiku, tikko dzird iešvikstamies lielo bezdelīgu spārnus, veļ vaļā savus dzeltenos knābišus un gaida mušas. Un lielās bezdelīgas šaudās vēl ātrāki pa sētu, pa laukiem, pa pļavām, gar zirgiem, ap lopiem un nepārtraukti nes mazajām mušas un kniņļus un sīkus kukaiņiņšus, un tikai aizgūtnēm uzmetas uz žoga pavidžerēt, pačurrot.

Gailis no paša pavasara stāda savai saimei vienu mēr bezdelīgas par priekšzīmi: no viņām vajaga mācīties strādāt un dziedāt, no viņām klausīties biedinošo saucienu „cigzi!“, kad tuvojas briesmas, no viņām jā mācās dēt un perēt. Bet ko tu muļķa vistām iestāstīsi? Viņām pietiek, ja dabū dārzā nozagt kādu ogu, atņemt gailim kādu atrastu graudu, paplūkties savā starpā. Tikai viena vista līdz šim atvedusi viņam caļu bariņu, bet tos arī vārnas apļasījušas, palikuši vairs tikai trīs cāliši, kuņus arī māte pienācīgi neuzskata, tā kā viņi vieni paši skraida pakaļ mušām.

Savās bēdās gailis nodziedājās un meklēja kādu dzīvu radījumu, ar kuņu parunāt kaut prātīgu vārdu, kuņam varētu izkratīt savu sirdi.

Pie trepēm aiz slotas gailis ierauga aizslēpušos runci un sāk tam pukoties par savām sievām un uzlielīt bezdelīgas. Bet runcim ne visai labas domas par bezdelīgām, jo tās neļauj viņam ne reizi mierīgi pāriet sētai pāri, kur to nebūtu kaitinājušas un uz viņu kliegušas. Patlaban bezdelīgas arī pamanījušas noslēpušos runci un, ļau-



drīz viņi jau šaudījās līdz ar lielajām pār nopļautajām pļavām, ligojošiemies labības laukiem, aploku un ganībām, gar zirgiem un govīm.

Vecās bezdelīgas mācīja jaunās laižoties lasīt barību, laižoties dzert ūdeni un mazgāties.

Jaukā laikā odi un kniši cēlās augstu gaisā, un bezdelīgas arī šaudījās augšā pa gaisiem. Bet pirms lietus odi slēpjas zemē zem lapiņām, starp zālītēm, un bezdelīgas šaudās viņiem pakal līdz pat zemei, ar slaidajiem spārnu galiem un spicajām astes spalvām aizķerdamas pat zāli, atbaidīdamas odus no zemes un tos ķerdamas.

Bet kad pienāca rudens un ienācās labība, bezdelīgas sāka laisties baros un spriest par laišanas uz siltajām zemēm.

Vecās bezdelīgas zināja, ka līdz ar pirmajām rudens salnām te vairs nelidos neviens ods, nozudīs visas mušas, ka ziemā te viss būs apklāts ar sniegu, tādēļ pie laika jālaižas prom uz zemēm, kur nekad nav salnas, nav sniega, pavadīt tur ziemu līdz pavasarim, kad atkal varēs atgriezties uz dzimteni.

Un kādā rudens vakarā viņas devās ceļā uz dienvidiem veco bezdelīgu vadībā.

Drausmīgi bij jaunajām bezdelīgām, dodoties pirmo reizi tik tālā ceļā. Bet bij arī ļoti interesanti, kad tālumā parādījās pirmie augstie kalni. Jaunajām bezdelīgām pat gribējās apskatīt kalnus tuvāki, laisties tiem pāri, bet vecās barvedes turējās iesāņus kalniem pa kreisi, un nemitīgi traucās uz priekšu, pāri klajumiem un mežiem, pāri ezeriem un upēm.

Reizēm ceļam priekšā aizstiepās plaši mākoņu blāķi; bet vecās bezdelīgas bez vismazākām šaubām devās mākoņos iekšā. Un mākoņi izrādījās tikai par biezu aukstu pelēku miglu, no kuņas itnekā nevarēja apakšā saredzēt.

Izbeidzās migla un uz īsu brīdi bezdelīgas nolaidās uz jumta drusku atpūsties.

Te priekšā jau atradās citi bezdelīgu bari un pa atpūtas laiku pienāca vēl arī no jauna klāt, tā kā tālāk laižoties bars kļuva vēl lielāks.



Daudz kas jau līdz šim bija pārvērties. Neredzēja te vairs ne dzimtenes priēžu, ne egļu, bet tikai lapu kokus vien. Neara te vairs ar zirgiem, bet ar vēršiem un govīm. Jāja un visādas nastas te izvadāja ar ēzeļiem.

Vecās bezdelīgas ilgi nekur neļāva atpūsties, lai gan te bij jo silts, bet drīz vien traucās tālāk ceļā. Laidās atkal uz priekšu, uz dienvidiem. Panāca ceļā kādu strazdu baru un aizlaidās tam garām. Vēl ilgi gaisā bij dzirdāma strazdu spārnu spurkšķēšana un čala.

Bezdelīgas klusu lidoja tālāk, kamēr nonāca pie plaša ūdens.

Jaunās bezdelīgas gribēja atkal atpūsties, bet vecās noteica, ka vēl tikai jāpārļaižoties šai jūrai pāri, tad būšot Ēģiptē, ceļa galā.

Viss bezdelīgu bars pacēlās gaisā un devās uz priekšu. Katrai gribējās drizāk nokļūt galā.

Laidās, laidās, bet ne gala, ne malas. Dažas bezdelīgas sāka apgurt un palikt iepakaļus. Gaidīdamas, arī iepriekšējās sāka lēnāk laisties. Bet tas it kā vēl vairāk nogurdināja. Viss bezdelīgu bars jūta, ka atpūta nepieciešama. Bet visapkārt tikai zilais gaiss un apakšā, cik tālu sniedza acis, zilā jūra. Un peldēt bezdelīgas nemācēja. Dažas jau pavisam bija zaudējušas dūšu un gribēja mesties jūrā, kaut arī nosliktu.



Tad priekšējās bezdelīgas pamanīja apvārkšņa malā kuģi. Atausa cerība, radās jauni spēki un viss bars traucās uz kuģa pusi. Drīz viņas bij pie kuģa un sēdās rājās, tauvās, mastos, uz kajītes jumta un pat uz stūrrata, blakus stūrmanim strīpainājā kreklā. Viņas nebaidījās no savā drauga — cilvēka. Un matroži ar platiem smaidiem apsveica drošsirdīgos gaisa ceļotājus un vizināja tos, kamēr tie krietni vien atpūtās. Tad bezdelīgu bars atkal pacēlās un devās tālāk uz dienvidiem.

Pēc neilgas laišanās tālumā parādījās Afrikas dzeltenie krasti un drīz bezdelīgas nonāca malā. Bet vecās bezdelīgas devās vēl arvienu uz priekšu zemē iekšā. Ceļā viņas panāca kādu karavani ar ceļotājiem un precēm uz kamējiem, kuŗa arī turējās uz dienvidiem, pārlaidās tai



pāri un laidās vēl arvienu uz priekšu, kamēr nonāca līdz ļaužu apdzīvotām vietām, kur auga palmas, lidoja mušas, odi un dažādi kukainīši un tālumā bija redzamas piramides.

Te beidzot bezdelīgas pēc grūtā ceļojuma apmetās pavadīt mūsu aukstos ziemas mēnešus, lai nākošā pavasari sāktu to pašu ceļu atkal no jauna un jurgos pār-nāktu atkal pie mums savā dzimtenē.

## 9. Peļu uzraugi Liepās.

Upes malā bija divas mājas: šaipus upes Liepas un aiz tiltiņa Lejnieki.

Katrās mājās bija savas peles, kuņas grauza grīdās caurumus, tekalēja naktīs pa plānu un gultu apakšām, skraidīja klētī pa apcirkņiem un vilka graudus pasikņos.

Priekš kara katrās mājās bij arī savi peļu uzraugi, kuņi gulēja uz lielās krāsnes, bet laiku pa laikam nolēca, sacēla kūkumus, izstaiņās un pie galda dabūja savu kumosu maizes un šķīvīti putras. Tikai par gaļu tiem bij pašiem jāgādā.

Un nosēdās kaķe peļu cauruma tuvumā. Sēdēja klusu un gaidīja peli iznākam no pagrīdas. Tikko pelīte izbāza galviņu ar ūsiņām no savas pagrīdas, tā nopikstēja vien uzrauga asajos nagos un zobos.

Tad pienāca bēgšanas laiks. Ļaudis sajūdza zirgus, sakrāva mantas vezumos, izlaida no kūtim lopus un visi aizbrauca. Arī Pakans ar Duksi aizskrēja lopiem un aizbraucējiem līdzī. Liepās palika tikai vecmemma ar mazo Lizīti, jo viņām nebija kurp braukt. Bez tam māju pieraugu arī vajadzēja atstāt, kamēr citi pārbrauks. Palika arī melnais runcis. Jo kas tad uzraudzītu peles, kuņas nekur neaizbrauca un arī nedomāja braukt.

Lielā istabā aiz tukšuma un klusuma skanēja, kad Liziņa vēra durvis vai skrēja pāri plānām. Runcis brīnījās, kā neviens vairs ēdienu laikos nesēdās pie galda. Viņš pastaigājās, paslaistījās un sāka trīties gar vecmemmas un Liziņas kājām.

Pagāja diena, otra, nedēļa. Aizbraukušie neatgriezās. Vecmemma ar Liziņu apstaigāja katru dienu

visas istabas, sētu, klētis, bet vakaros rūpīgi aizšāva āra durvis. Beidzot viņas pārnāca dzīvot saimnieku galā, gulēt viņu gultās — te ziemā būs siltāks, neizies tik daudz žagaru. Arī runcis pārnāca pie viņām uz kambara krāsnes.

Tad no jūrmalas atjāja vācieši un apmetās Lejnīkos. Lejnīku klibajam Krišam un vecmemmai ar Liziņu vajadzēja pāriet kaut kur pie aprīnka pilsētas uz



kopīgo nabagu māju. Vecmemma taisījās ceļā un pina Liziņai matus. Bet Liziņai bij žēl te atstāt runci, kurš turpat viņu priekšā laizīja ķepu, un viņa pierunāja vecmemmu ņemt arī to līdz.

Tā Liepās palika tikai vienīgi peles, bez uzrauga, un grauza visu, un postīja visu.

\*  
\*  
\*

Pēc dažiem gadiem no bēgļiem atgriezās tikai saimnieks ar saimnieci un mazo Anniņu. Iebrauca kādā lietainā pavasara dienā ar ķevīti un gosniņu un ērmotu kulbu. Sāka atkal dzīvot: likt logus, celt durvis un art laukus.

Visas malas bij iztukšotas, gultas, galdi aizvesti, bet izsalkušās peles kaudāmās skraidīja pa tukšajām istabām.

„Kaķīti mums jāiegādājas,“ saimniece teica saimniekam, „Peles pa naktīm vai acis izskrāpēs. Ari šuneli vajadzētu; taču tumšajās naktīs sētā kāds pakaukstētu.“

Piebrauca pazīstama zvejniece, sāka meklēt kopā vecos reņģu pircējus, apsolīja arī atvest šuneli. Nākošā reizē viņa patiesi atveda melno Strupastīti, kuŗu kādu nedēļu sēja saitē, bet tad laida vaļām, Strupastītis prom vairs neskrēja.



No Lejniekiem reizēm, uz medībām iedama, pienāca melnā Pince, tāda pati, kāds bija atstātais un no vecmemmas aizvestais runcis. No iesākuma Pince baidījās no otmājniekiem un apgāja tos ar likumu. Bet Annīņa meta no savas maizes pa kumosam Pincei, pa kumosam Strupastītīm, un Pince kļuva drošāka, nāca arī istabā un draudzējās pat ar Strupastīti.

Lejniekos Pincei vāgūzī ieradās mazi kaķēniņi. Pince uz reizi kļuva vājāka, jo kaķēniņi, lai gan vēl pa-

visām stubbi, tomēr mācēja atrast Pinces pupiņus un nozīda viņai daudz piena. Katrs zīda pa druskaī, bet kaķēnu bija pavisam seši. Un Pincei vajadzēja daudz ēst, lai nekļūtu pavisam vāja. Bieži viņa tagad nāca uz Liepām pie Annīņas ciemā, ēda viņas maizīti un bieži arī pagaidīja, kamēr Liepu māte izslauc govī; tad Annīņa ielēja arī Pincei pa lāsītei šķīvīti.

„Lai Pince palok,“ viņa teica mātei. „Mazie kaķēniņi viņu tā nozīduši pavisam vāju.“ Un Annīņa ar labpatikšanu skatās uz Pinces sarkano mēlīti, kamēr tā žigli un veikli tukšo šķīvīti.

Bet tikko Pince izlakusi pienu, viņa tūlīņ steidzas pie durvīm un ņaud, lai laižot ārā, viņai neesot vairs ilgāki vaļas te palikt, kaķēniņi mājās vāgūzī gaidot.

Pirms piena lakšanas viņai bij vaļas. Tad viņa uzmetās uz krēsla, mala un noskatījās, kā Annīņa lika gultiņā savu lellīti. Annīņa tad sarunājās reizē i ar lellī, i ar Pinci.

Lellei viņa stāsta, ka Lejnieku māte tiem piesolījusi vienu no Pinces kaķēniem, kad tie dabūs acis un drusku paaugsies. Bet Pincei viņa prasa, kad kaķēni dabūšot acis? Un kādu kaķēnu Pince tiem došot? Vai Pince tad nākšot vēl biežāki pie viņiem, nekā tagad?

Pince tikai maļ, un uz visu atbild:

„Nurrru, nurrru, nurrru, nurrru!“

Dažreiz Annīņa ar lellī pavada līdz tiltiņam Pinci, kad tā iet uz mājām zīdināt savus kaķēnus.

Pince iet pa tecīņu papriekšu, asti sacēlusi, bet Annīņa nopakaļus, šūpodāma uz rokas lellī. Pie tiltiņa viņas šķiņas: Pince pāriet pār tiltiņu un aizskrej gar teļaploka žogu uz Lejniekiem, bet Annīņa paliek šīņpus tiltiņa, jo māte viņai pieteikusi uz tiltiņa nekāpt, varot iekrist upē.

Kaķēni dabūja acis un Pince sāka nest tiem peles. Atnāk uz Liepām, palien zem klēts un pēc britiņa iznāk no turienes ar peli mutē. Pince steigšus aiznes to uz mājām un tad nāk otrreiz pēc piena.

Lejnieku māte atnesa Anniņai melnu runcīti ar spicu astīti un mikstām ķepiņām un jau labi pagaņām ūsiņām.

Kaķēns vēl diezgan nevarīgs un garlaikojās bez citiem. Kamēr Anniņa ar to noņemas, viņš ņaud mazāk, bet kad paliek viens, tad brēc visu laiku:

„Miau! Miau!“

Anniņa gribēja ierīkot kaķēnam guļu istabas stūrī blakus lelles gultiņai, bet māte izskaidroja, ka Pincei tas nebūs parocīgi: viņa gribēs arī pa nakti kādreiz atnākt apraudzīt kaķēniņu, bet nevarēs tikt iekšā. Tādēļ kaķēnam guļu vietu ietaisīja tukšajā klētī: nolika uz grīdas cisas, salika apkārt trīs-četrus žagariņus, un ligzda bij gatava. Piena šķīvīti Anniņa katru reizi pēc padzirdināšanas nesa līdzī skalot, jo māte teikusi, ka netirā šķīvī piens var ieskābt un kaķēniņš samaitāt vēderiņu. Pa dienām klēts durvis atstāja vaļām, bet naktsstaigāšanai Pincei bij apakšā durvis izcirsts stūris jau no seniem laikiem: peļu uzraugiem jātiek klētī katrā laikā!

Pret vakaru atnāk Pince. Anniņa to ienes klētī un noliek uz cisām pie kaķēna. Pince savādi ieņurkstas un laiza mazo, tad nogulstas, ņurrā un zīda to.

No vakara slaukuma Anniņa ielej Pincei vēl vairāk piena, nekā citām reizēm, jo nu tā zīda arī viņas kaķēniņu. Kad Pince pielakusies un grib iet uz mājām, Anniņa tai vēl pieteic, lai arī pa nakti atnākot pazīdīt viņas kaķēniņu un parāda apakšā durvis caurumu, pa kuŗu ietikt.

Bet Pincei šai naktij nodomāts pavisam cits darbs. Lejniekos Pince vispirms ieņurkstās — tā viņa sauc kaķēnus. Kad visi pieci atlikušie kaķēni saskrējuši, Pince

nogulstas zemē, lai tie iebauda vakariņas. Pince ņurrā, bet mazie svempjas cits citam pāri un meklē katrs sva-  
badu pupiņu.

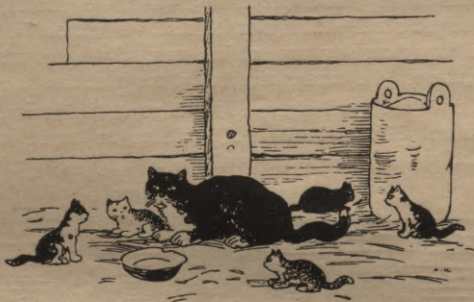
Pēc vakariņām mazie kaķēni sāk bezbēdīgi lēkāt un  
meņģēties savā starpā. Pince britiņu no sāniem uz tiem  
nolūkojās; bet viņai šonakt nav visai daudz vaļas, tādēļ  
tā ķeras tūliņ pie darba.

Pirmo no kaķēniem, kuŗš tai vīstuvāki, viņa ņem  
zobos, saudzīgi un uzmanīgi, bet zobus pamazām saspiež  
arvienu cietāki, un ceļ to augšām no zemes un nes ārā  
sētā. Kaķēns no iesākuma domā, ka māte ar to rotaļājas,  
un ar savām ķepiņām grib arī saķert māti, bet tad jūt  
sevi atceltu no zemes un nesamu prom; mātes zobi sā-  
pīgi spiežas viņa miesā, bet vēl viņš nav skaidribā, vai  
tas no mātes pa jokām vai nopietni. Beidzot kaķēns to-  
mēr jūt tik stipras sāpes, ka neztur un sāk žēli ņaudēt.  
Pince to noliek uz tiltiņa zemē, ņurrā un laiza, it kā  
gribētu teikt, lai vēl drusku paciešas, ka tur jaunā vietā,  
uz kuriem to nes, būs labāki: būs vairāk piena, būs  
mīļāki ļaudis. Tad viņa ņem mazo atkal no jauna un  
nes tālāk. Uz tecīņas pie vārstuļiem kaķēns sāk atkal  
žēli ņaudēt, un Pince to nolaiž otrai atpūtai un atkal  
laizā. Ar trešo paņēmienu viņa to aiznes līdz klētij un  
iebāž pa caurumu iekšā.

Pirmais kaķēns saņem atnesto ar priecīgām ņau-  
dām, un Pince pie tiem drusku uzkavējas. Tad iet at-  
pakaļ uz vecām mājām pēc otra kaķēna. Tā tas šonakt  
atkārtojas piecas reizes, kamēr visi kaķēni pārnesti uz  
jauno vietu. Pa tām starpām jau pienācis arī rīts.

Pret brokastu laiku pieceļas Annīņa, paķer savu lellīti  
un vispirms steidzas uz klēti apraudzīt savu kaķēnu, kuŗš  
tur vientulībā būs pavisam noraudājis. Bet cik priecīgi  
viņa bij pārsteigta, kad viena kaķēna vietā viņa atrod  
sešus un Pinci viņu vidū. Pince, ņurrādama, laimīgi

skatās Anniņai pretīm. Viens no kaķēniem ķer oisās Pinces atstiepto ķepu, otrs nupat kā palaidis vaļām mātes asti, bet pārējie pieci lēkā pa cisām aplīktiem žagariem.



Anniņa ar savu prieka vēsti iedrāžas pie mātes un solās tagad visu laiku pavadīt pie kaķēniem.

Bet Pince nešķiež ilgi laiku par velti ar kaķēniem. Viņa iet medīt un drīz ienes mutē peli. Mazie kaķēni tai metas pretīm, un peli no mātes saķer divi — viens aiz galvas, otrs pie astes. Abi rūc un strīdas un rausta peli, pie kam abiem astes un muguru spalvas aiz dūsmām sacēlušās stāvus. Beidzot vienam izdodas izraut peli un aizskriet. Citi osta un meklē pa zemi, gar mātes muti, tad skrej pa smakai, kur kaķēns peli ēd. Bet ēzdāms visu laiku viņš ņurd un spurinās. Un citi kaķēni baidās tam iet klāt. Māte atkal aiziet pakaļ citai pelei.

Pince laiku pa laikam noiet arī uz Lejniekiem ciemā, noķer arī tur pa pelei. Tagad viņai daudz darba, vajaga daudz peļu.

## 10. Zosis.

Māsiņa ar brālīti patlaban pārnāca no skolas. Nu vairs šogad skolā nebūs jāiet, atlaisti visi ganos. Viņiem abiem citu ganu šovasar priekšā nav, kā vienīgi uzskatīt māju putnus, lai lapsas un vanagi tos neaiznestu.

Kamēr zosis vēl zirnāju šķūnīti goļās perēja un mazo cālēnu un pilēnu arī vēl nebij, māsiņa ar brālīti varēja skraidīt ap mājām, bradādami pa sniega laukumiņiem



nokalnē, aiziet līdz kārklam, kuŗa spulgani pelēkie pūpoliņi jau bij izlaiduši dzeltenās spuriņas, ap kuŗām čakli dūca agrās bitītes.

Māsiņa norāva pašā apakšā pūpoliņu, kuŗš vēl pa pusei bij apsegts no spožas brūnās ziemas ādiņas. Tad izmeklēja no vidus zariem glumu spidošipelēku aitiņu un pielieca galotni, kur pūpoli jau bij ietērti dzeltenās spurās, un ziedu putekli lipa pie pirkstiem. Šo dzelteno pūpolu māsiņa sauca par savu zelta cielvaiņu un vārīgi ielika visus trīs pūpoliņus klēpītī. Brālītim viņa neļāva vairāk raut, rotaļošoties kopā ar šiem.

Bet brālītis gribēja vismaz nogriezt zariņu svilpim, ja jau pūpolus nedrīkstēja raut, un izvilka nazīti. Māsiņa

ar to bij mierā, tikai jāuzmeklē tāds zars, kur nav pūpolu, jo tie jāatstāj, lai ienākas bitītēm par barību. Bitītes vēl citur nekur nekā nevar dabūt.

Ilgī meklēja tādu zaru līdz pašai apakšai, bet neatrada, jo viszemākajiem zariņiem pumpuri jau bij labi sabrieduši, lai gan vēl ietērpti brūnajā ziemas aizsargu kažociņā. Beidzot vienu zariņu nogrieza un pārnesa mājās. Māsiņa nolika uz galda savus pūpolus un ganija: zelta cielaiviņu, pelēko aitiņu un sprogaino jēriņu. Bet brālītis nosēdās uz kraģīša, atspieda kārkla zariņu pret celi, sita pa to ar naža spalvu un sauca takti līdzī:

„Lec, lec, svilpīti! vilkam kauliņš, lāčam ādiņa, man pašam zābacīņš!“

Bet no svilpiša nekas neiznāca: miza pārplīsa; bij vēl varbūt par agru svilpju lēcināšanai.

\*       \*       \*

Aizgāja māsiņa ar brālīti uz zirnāju šķūnīti apkopt zosis. Aiznesa groziņā sakapātus nevāritus kartupeļus un graudus, un šķivīti smalki sagrauztus zvīrgzdu akmeņus, tos vajagot zosu šķilvim barības samalšanai, kamēr pašas nestaigā ārā.

Vienīgā zosu pastaigāšanās tagad pa perēšanas laiku ir nolejā līdz avotiņam padzerties. Ari zostēviņš visu laiku died tepat pie zirnāju šķūnīša, vai nu iekšpusē, vai ārā. Kad attaisa gala durvis, tad zosis cita pakal citai, gāgādamas, steidzīgi noiet pie avotiņa padzerties un mudīgi atkal tūliņ atpakaļ perēt.

Te pat aiz pāržogojuma zirnāju šķūnīti perē arī pīles. Viņas pa visu perēšanas laiku neiziet nekur ārā. Iekampj savu nolikto barības tiesu uz ātru roku, padzēras turpat no silītes un pēkādamas steidzas atpakaļ uz vēl neatdzisušām olām. Dažā olā jau sāk knibināties mazā pilēna knābītis, un pēc dažām dienām jau čiepst pa visiem kak-

tiem. Pīles šogad aizsteigušās ar perēšanu zosīm tālu priekšā. Vēl pēc kādas nedēļas viņas jau ved mazos pīlēnus ārā sētā un uz diķi, kurš tikko atsvabinājies no pēdējā ledus.



Māsiņai ar brālīti tagad jau vairāk darba — jāēdina mazie pīlēni atsevišķi ar putrainu biezputru. No iesākuma putrainus priekš mazajiem pīlēniem vāra, bet tie tik rijīgi un tik ātri aug, ka drīz putrainus tikai atmiešņķē un dod nevārītus. Lielās pīles tik neprātīgas, ka par mazajiem nemaz nedomā, un vēlētos kaut visu viņu barību pašas norīt turpat viņu acu priekšā, tādēļ, mazos pīlēnus ēdinot, lielās atšķir un dzen projām. Lielajām dod kāpostus, kartupeļus un graudus, bet viņām vairāk patīk putraini.

Drīz sētmalēs parādās spirta, zaļa zālite, atdzīvojas diķis. Pīles ar pīlēniem plūc zālītes, rakņājas ar knābjiem pa diķa dubļaino dibenu, kā astes vien cilājas pa gaisu, un retāki nāk pēc barības sētā, kur tagad jau iznākušas

ari dažas zosis. Bet ķildigas ir pīles, kad tuvojās barībai: plēšas savā starpā, knābā mazos pīlēnus, tā kā zostēviņam dažreiz jāmetas starpā tos izšķirt. Titaru tēviņš un gailis, kuŗi vēl nav sagaidījuši savu jauno paudzi, nevar vien beigt brīnīties, par ko pīles tik naidīgas.



\* \* \*

Nu jau visa jaunā putnu saime uz kājām, un tik māsiņai, kā brālītim rokas pilnas darba: mazajiem dzeltenājiem cāliņiem no paša sākuma jādod sīki sakapātas vārītas olas, tad tikai pēc dažām dienām tos var sākt ēdināt ar biezputriņu un atmiekšķētiem putrainiem. Raiņbājiem sprigankājainajiem titarēniem pie vārītām, kapātām olām un mērcētiem putrainiem vēl vajaga lasīt jaunās sulīgās titaru zāles un jākapā tās smalkos, smalkos kāpostīšos. Bet čakli un tīri ir tādi mazi titarēniņi: paēduši, viņi viens otram nolasa beidzamo putrainiņu no knābiņiem; ja parādās muša tuvumā, tad jo veikli rikšo tai pakal to ķert.

Kamēr māsiņa ar brālīti raujas ar šiem putneliem durvju priekšā, tikmēr zosis ar zoslēniem sagājušas caur atplēsto riķu žogu dārzā dobēs un applūkūšas jaunos mīkstos kāpostus. Bērni lūdz tēvu, lai tas sagādātu trūkstošās vabas un aizpītu žogu, jo citādi viņi netiekot nemaz ar visiem putniem galā. Tēvs aiziet uz mežu nocirst dažus kadiķus vabām, un vakarā žogs gan aizpīts, bet



tēvs nosēžas starp bērnu gultiņām un stāsta māsiņai un brālītīm par lapsu, kuŗu viņš šodien mežā redzējis.

Viņš patlaban kā nošķibījis sacirstos kadiķus, nomizojis un nosēdies atpūsties. Sēdējis kādu brīdi mierīgi, gribējis jau vākt kopā savas vabas un nākt uz mājām, kad ieraudzījis turpat aiz sasviestajiem zariem un kadiķu mizām lapsas galvu skatāmies zvērošām acīm tam taisni virsū. Tad lapsa mierīgi pagriezusies un nozudusi krūmos. Ja tik agri, kad saule vēl tik augstu, lapsa iziet uz medišanu un tik droši un tuvu pienāk cilvēkam klāt, tad vai nu viņa pati ļoti izsalkusi, vai izsalkušas mājās mazās lapšeles. Tādēļ ar putnu sargāšanu jābūt ļoti uzmanīgiem. Lapsa visādā ziņā iemetusies tepat aiz priedēm Āpškalniņā, noslēpusi tur vecajās āpšu alās

savus bērnus un tagad zags priekš tiem, kur vien pietiks. Nu pa kārtai vienam jāpaliekot mājās apkopt un uzlūkot cāļus, tītarēnus un pīlēnus, bet otram jāstaigā līdz zosīm uz lauku.

Otrā dienā brālītis izgāja ar zosīm, visu laiku līdz pat pusdienai sēdēja upmalē un vienmēr skatījās visapkārt, vai tik kur neparādīsies lapsas galva un nekērs kādu



no zoslēniem. Bet zosis un zoslēni mierīgi plūca zāli, pieļasija guzas un gāja lejā upītē dzert un plunčoties. Pusdienā brālītis dzina zosis uz mājām, paēdināja zoslēnus, paēda pats un laida atkal laukā. Līdz palaunagam zosis ganījās labi, bet tad mazie zoslēni sāka vilkt miega dziesmu, un brālītis dzina zosis mājās.

Bet mājās pa to laiku bij noticis liels tracis: lapsa pēc pusdienas bij nemanīti ielavijusies sētā, nokodusi vienu vistu un, izbiedēta, aiznesusi zobos līdzī pīļu māti. Kad pīļu māte iepēkstējusies, tad tik pamanījuši lapsu, bet

tad viņa bijusi arī jau gabalā, tikai garā kuplā aste vien nospīdējusi.

Māsiņa raudāja, māmiņa bārās, ka nav labi uzmanījusi. Brālītis ieraudzīja nokosto vistu un arī sāka raudāt. Tad atkal māmiņa sāka abus rauduļus mierināt, bet lai nākošo reizi labāki uzskatot.

Otrā rītā māsiņa saģērbās kā īsta gane: uzsēja baltu lakatu, aizsēja priekšautiņu, paņēma rokā riksti un dzina zosis uz lauku. No iesākuma viņa nedrīkstēja pat ne apsēsties, tā viņa bij iebaidīta no vakardienas, un visu laiku skatījās apkārt, vai tik nenāks atkal lapsa.

Bet lapsai Āpškalniņa tuvumā šodien izdevās nokert paprāvu zaķēnu. Zaķēns bij patlaban kā zem ievas krūma krietni nosnaudies un gribēja tagad pameklēt pa lagzdu apakšām zaķu skābenes, te lapsa tam klusu piezagās klāt. Zaķēns nepaguva ne ievaidēties, kad lapsa tam jau bij uz krāga un to nokoda. Mazās lapšeles smilkstēja no prieka un nurdēja aiz skaudības savā starpā, kad lapsa ienesa zaķēnu alā.

Bij pagājis labs laiks. Zoslēni jau bij augumā sašnieguši gandrīz lielās zosis, un viss bars gāja ganīdamies tālu jo tālu pa laukiem līdz pat mežmalai. Mazie ganīņi visu laiku staigāja baram līdzī, vai nu māsiņa, vai brālītis.

Kādā pievakarē māsiņai izlikās drusku ērnoti, ka zostēviņš uzreiz iegādzinājās, bet tūliņ arī apklusa. Tikai kad vakarā dzina zosis mājās, viņa ievēroja, ka vecā tēviņa vairs nemaz nav. Māsiņa padzina zosis atpakaļ pie krūmiem un gādzināja, un sauca, bet zostēviņš neradās. Ar pukstošu sirdi viņa pārdzina zosis mājās un pastāstīja savas bēdas brālītim. Abi aizskrēja vēl uz mežmalu meklēt zostēviņu, bet tas palika, kā akā iekritis.

Vakarā abi ar asarām atzinās vecākiem, ka zostēviņš pazudis. Māte ņēmās bārties, bet tēvs tikai noteica, ka

nevajadzējis zosis tik tuvu laist pie meža. Kad zostēviņš iegādzinājies, tad viņš jau atradies lapsas mutē.

Otrā dienā brālītis ganija zosis. Viņš tās nelaida mežam tuvu klāt, bet pats aizgāja mežmalā un uzkāpa priedē, no kurienes varēja pārredzēt lauku un zosu baru. Pēc brītiņa viņš redz: gar mežmalu lien pa zāli lapsa, redzama tikai brūnā mugura; reižu reižēm viņa pieceļas sēdus, pacel purnu un osta gaisu.

Ganiņš sāka visā kaklā blaut:

„Ū-sa-sa-sa! ū-sa-sa-sa!  
Cui, jēru zagli, cui, vistu zagli,  
cui, zosu zagli! Ū-sa-s-a-sa!“

Lapsa atstiepa kuplo asti taisni un pāris lēcienos bij nozudusi mežā.



Brālītis aizskrēja tūlīņ atpakaļ uz lauku pie zosīm un bij tik ļoti priecīgs, ka laikā pamanījis lapsu. Bet zosis nemaz nenojauca, kādās briesmās tās nupat atradušās.

Nesaprašanā viņas lūkojās iesāņus atpakaļ uz zēnu, kuŗš tās dzina uz mājām.

Viņš smaidīja vien un nevarēja diezgan ātri aiztikt mājās, lai pastāstītu par visu māsiņai, mātei un tēvam. Nepacietība bij tik liela, ka brālītis nenoturējās līdz mājām, bet sāka pa ceļam stāstīt zosīm: kā viņš sēdējis priedē, kā redzējis kautko brūnu lienam un reizēm pavisam pieplakstam zālē, kā reizēm pacēlies spicais purns un spicās ausis, kā pacēlis pat labo priekškāju ozdāms, kā atstiepusies garā, kuplā aste, kad viņš sācis saukt:

„Ū-sa-sa-sa!“

---

## 11. Rukšķe.

Mežsargos ar bēgšanu bij palikuši citiem pakaļā. Ar ārpasauli satiekoties, bij dzirdēts, ka vācieši nākot virsū, ka būšot jābēg. Bet mežsargam negribējās nopietni ticēt par braukšanu kaut kur prom nezināmā tālē, un viņš noņūca tikai pie sevis:

„Vai tad nu tik traki būs?“

Bet kad kādu jauku dienu cauri līdz pat vakaram un arī nakti dūca no dienvidiem pērkons, un tomēr uz lietu nemaz netaisījās, mežsargs kļuva domīgs un izgāja otrā dienā no meža aprunāties ar kaimiņiem. Iegāja aiz meža četrās tuvākajās mājās, bet kaimiņus nevienās vairs neatrada. Visi jau bija aizbēguši.

Mežsargs metās pa kaklu, pa galvu uz mājām, sauca kopā savējus un gājējus, un ap pusdienu jau visi brauca prom pa meža ceļu ar lopiem un mantām.

Mežsargos bij atstātas dārzā klučos un skapišos bites — viņas nevarēja līdzī aizvest. Sētā palika gailis ar savu saimi, kuņus nevarēja tik ātri saķert. Kēķi pie aizmirstā dvieļa un putras podiņa laka raibaiss runcis, kuņš ceļā nebija vajadzīgs. Bet rudzu laukā ieskrēja sivēnu māte Rukšķe, kuņa bij izsprukusi ar visiem siveņiem no aizgaldā pa kviekšanas laiku, kamēr citām cūkām sēja kājas un stiepa uz ratiem.

Pirmajam meta cilpu uz deguna un sēja kājas kuilim. Uz viņa aizspiesto kviekšanu dikti rekšķēja līdzī savā kopīgajā aizgaldā visas cūcenes un veprēni. Bet arī tos pa kārtai aiznesa uz ratiem ar sasietām kājām. Šiem degunus cieti nesēja, un troksnis no kviekšanas un rekšķēšanas, bija ellišķīgs. Kad apgāzās aizgalds beidzamais veprēns pats aizskrēja rekšķēdamis līdzī kvie-

cošam biedrim pie ratiem, bet tur to saķēra, pagāza un ari sasēja kājas.

Rukšķe, iztikusi no aizgalda un cūku kūts, metās ārā pa vārtiem. Daži sivēni viņai rikšoja papriekšu, citi aulēkšoja nopakaļus. Pašā pakalā skrēja saimniece ar vici rokā un gribēja aiztikt cūkai priekšā. Bet Rukšķei



izdevās iesprukt rudzu laukā. Saimniece brīdi palenčoja pa rudziem, klausīdamās cūkas un sivēnu rukšķēšanā, tad sāka labināt:

„Cūk-cūk-cūk! Cūciņ, cūciņ!“

Bet rudzu kustēšanās un stiebru lūšana arvien vairāk attālinājās. Beidzot saimniece nolamāja cūku par pagānu un velna māti un sāka draudēt ar vici. Rukšķe pa tam šāvās arvien tālāk rudzu laukā iekšā. Sāka saimnieks saukt no sētas saimnieci un rāt, ka kavējas. Drīz ieburkšķējās rati, un pa gatvi gaļām rudzu laukam aizbrauca visi piekŗautie vezumi, aizdzina govju un aitu barus.

Garām iedāma, saimniece vēl iekāpa rudzu laukā, paurrināja, pačačināja ar meli: č-č-č-č-č! pasauca: cūk-cūk-cūk! Tad atmēta ar roku un aizsteidzās citiem pakal.

\*                      \*

Rukšķe gāja arvienu dziļāki rudzu laukā iekšā, žlakstināja patlaban ietekošās pienainās rudzu vārpas un visu laiku rukšķēja, lai nenomaldītos kāds no divpadsmit sivēniem. Beidzot viņa iznāca rudzu laukam taisni pašā mežmalā. Sivēniem gribējās zīst, tie bužināja saviem purniņiem mātes vēderu un meklēja pupiņus. Rukšķe nometās garšļaukus un visa saime devās pie pusdienas galda. Iesākās parastā grūstīšanās un kvīkšķēšana, jo katram sivēnam neiznāca pa pupiņam: tukšā palikušie kvīkšķēja un sprauca savus purniņus citu starpā iekšā, kamēr izdevās kādu atgrūzt un saķert viņa pupiņu. No jauna tukšā palikušie grūda atkal citus nost, kamēr visi bij paēduši.

Saime ēda, galds runāja.

Kamēr sivēni kvīkšķēja un grūstījās, Rukšķe mierīgi gulēja un visu laiku tikai urkšķēja: ur-ur-ur-ur!

Tad Rukšķe piecēlās un sāka turpat pa sūnām rakņāties, un atrada šo to baudāmu: tārpus, gliemēžus, saknītes. Ari sivēni rakņājās, bet gan vairāk vēl tikai paraduma pēc. Kādu brīdi vēlāk Rukšķe nolikās atrušinātajā bedrītē uz vēdera atdusēties. Sivēni visi spiezdamiem un grūstīdamiem centās piegulties mātei vistuvāki klāt. No iesākuma Rukšķe urkšķēja, tad aplusa un iemīga. Meža klusumu pārtrauca tikai baloža dūkšana tuvējās eglēs.

Piecēlusies, Rukšķe gāja rakņādāmās gar meža malu, kamēr aiznāca līdz lopu gatvai. Tad iedomājās, ka jāiet uz mājām paēst pusdienas. Un mudīgi vien devās uz mājām.

Cūciņa ceļu tek,  
Sivēniņi ceļa malu,  
Austiņas kustināja,  
Kājiņas čabināja.

Bet Mežsargos bija vēl klusāki, nekā mežā. Durvis visas bij aiztaisītas, lai pērkonš neiespertu ēkāš. Gailis ar vistām izbrīnījušies staigāja gar savu kūti, bet nevarēja tikt iekšā. Lai gan saule vēl bij gabalā, tomēr gailis sprieda, ka viņiem jau laiks doties pie miera. Viņš meklēja augstāku vietu, kur viņam ar vistām uzlaisties pavadīt nakti, lai lapsa tos nevarētu dabūt, ja varbūt naktī atnāktu no meža. Beidzot tie salaidās pie klēts liepā.



Raibais runcis arī sētā gaidīja, kad rasies ļaudis mājās, sāks slaukt govīs, ēdis vakariņas — viņam arī tad atlēks kāds labums. Viņš gan ķēķī varēja iekļūt pa caurumu durvju apakšā, un tur podiņā viņam vēl palika putra, tomēr vakara slaukuma piens būtu daudz gardāks. Tādēļ labāki pagaidīt.

Rukšķe redzēja, ka kūti nevar tikt, apgāza pie ķēķa tukšos cūkspaiņus un iegāja dārzā.

Bišu klučiem, lai gan bites jau bija devušās pie miera, Rukšķe pagāja ar likumu apkārt. Viņa atminējās, ka reiz tā bij gribējusi pie kluča paberzēt tikai sānus, kuŗi patlaban bija ieniezējušies, bet bites to krietni sadzēla un galīgi no viņas atstājās tikai tad, kad iemērcās diķa dubļos.

Aiz bitēm sākās burkānu un kāpostu dobes un dažas ātraudžu kartupeļu vagas, kuŗas gan jau bij atraktas. Bet dažu labu kartupeli vēl te varēja atrast. Un kāposti ar burkāniem arī labi gāja pie sirds, Krietni saēdusies, Rukšķe tomēr vēl gāja uz rudzu lauku, pažļakstināja te vēl vārpas, pazīdināja sivēnus un tepat rudzos nolikās arī uz naktsguļu.

Otrā dienā viņa ietika kartupeļu laukā un mielojās ar jaunajiem, vēl diezgan sikajiem kartupeļiem. Ari sivēni te sāka grauzt jaunus trauslos kartupelišus līdz ar māti. Naktīs Rukšķe vairs uz mājām negāja, bet gulēja turpat tuvējā meža sūnās.

Tā Rukšķe te nodzīvoja vairākas nedēļas no neviena netraucēta. Saēdusies laukos, viņa klejoja pa mežu un lasīja arī te vēl šo to kārajam zobam: mežābolus, riekstus, ozolu zīles, sprāgušus putniņus, tārpus. Beidzot viņa aizmaldījās pavisam tāļu projām un nevarēja vairs atrast Mežsargu kartupeļu lauku. Kādu laiku bij jāpārtiek no meža barības vien.

Šajā laikā Rukšķe uzdūrās slimam zaķim. Sanāca arī sivēni apkārt un ostīja. Grūti pateikt, kuŗš pirmais iesāka, vai sivēni, vai Rukšķe pati, bet zaķis tikai nospirināja kājas un visu trīspadsmit cūku zobi šņakstēja, kamēr zaķis bij noēsts.

Sivēni bij krietni paauguši, un Rukšķe tos tagad zīdināja daudz retāki. Totiesu viņi paši vairāk meklēja

barību. Starp citu viņi tagad ēda arī sēnes: ružināja pa zemi gailenes, lasīja barvikas, apšpodīņus, vilnēnes, rudmiesas.

No vismazākā troksnīša sivēni baidījās un ausijās un urkšķēdami metās prom, Rukške tos tikko varēja panākt. Reiz mežā viņi satika baltu vecīti ar žagaru nastu mugurā.



Sivēni saurkšķējās un saskrēja biežumos. Rukške aizmetās tiem pakal un nāca atpakaļ uz ceļņa tikai tad, kad viss bij aplūsis.

Tagad viņi bij iznākuši citā vietā lauku tuvumā un gāja atkal kartupeļus rakt, bet tikko dzirdēja kādu nākam, tad bēga atpakaļ mežā. Ar laiku viņi iemanījās, ka mazāk tos traucē no laukiem naktīs, un tādēļ tikai pret vakaru gāja laukos ganīties, bet pa dienu gulēja vai meklēja barību turpat mežā.

Pa naktīm kļuva vēsāks, bet auga jo dienas arī biežāki sari, visvairāk uz pašas muguras. Pie tam, ieroties sūnās, sila arī no apakšas vēders. Sala vienīgi

sāni, tādēļ guļot spiedās cietāki cits pie cita. Kad ārpusē guļošam sāni metās par daudz auksti, viņš piecēlās un spraudās iekšā vidū, neraugoties uz citu kviekšanu un pretīmkošanos. Tā iznāca krietna guļa arī salā un sniegā.

Ar ēšanu bij grūtāki ziemā. Par laimi kartupeļu lauks bij vai nu pavisam nenonemts vai norakts ļoti pavisai. Pie tam zeme zem sniega arī nebij sasalusī. Parušinoties, te varēja pielasīt vēderu un tā pavadīt dienu pa dienai.

Reizēm, pa mežu sirojojot, gadījās uziet kādu nosalušu vārnu vai citu kādu maitu. To tūliņ apēda.

Kādā no šādiem sirojumiem sivēni pazaudēja savu māti: ceļā gadījās vairāk jātnieki; sivēni jau laikus izdzirda pakavu klabēšanu pret sasalušo zemi un saskrēja mežā, bet Rukšķe gribēja pārliecināties, kas tur īsti par troksni, un, saslējusi galvu, palika uz ceļa. Norībēja vairāki šāvieni, un Rukšķe uz ceļa arī saļima. Vācu zaldāti to aizvilka sev līdzī.

Palikušie sivēni kļuva tagad vēl bailīgāki un uzmanīgāki pret katru vismazāko troksni. Līdz pavasarim viņi šā tā pārtika, rušinādamies pa kartupeļu lauku. Ar pavasari pienāca labāki laiki: vairs tā nesala un arī vēders bija vienumēr pilns, un ar gardākām lietām, nekā kartupeļi vien: kur tik paraka zemē, visur sarušināja sulīgas saknes, tārpus, kāpurus, kūniņas; atrada zemē arī putnu olas un pat mazos putniņus.

Bet uz laukiem vairs droši nevarēja iet. Neapstrādātos laukos maz kas bij atrodams, bet apstrādātos laudis nelaida: katru vakaru tie nāca mežmalā laukus apsargāt — kurināja ugunskurus, bļautījās un pat šāva.

## 12. Ezis.

Dārza galā, mazo plūmkociņu un apiņu pudurksnī bieži čaukstēja lapas. Te staigāja eziene. No iesākuma viņa ņēmās ar prāvas ligzdas taisīšanu: nesa sūnas, sa-kaltušus zarus, sausas lapas un veikli oderēja bedriti no vienas vietas. Beidzot materiala bij sanesta vesela kaudze. Nu vajadzēja ierīkot ligzdas iekšpusi. Un eziene lida ligzdā taisni no sāniem iekšā un ar savu cūkas pur-niņu kārtoja un rušināja, kamēr aiznāca līdz otrai malai un iztika ārā. Atpakaļ nevarēja kāpties, tad lapas un sūnas dūrās uz adatām. Ārpusē apgriezusies, viņa lida no jauna iekšā ligzdā un rušināja ar snuķīti atkal gar malām, kamēr ligzdas iekšiene iznāca tik plaša, ka va-rēja ērti apgriezties un iziet ārā vai nu pa vienu vai otru caurumu.



Katru vakaru eziene gāja pastaigāties pa apkārtni un pamedīt. Dārza dobēs viņa bieži atrada sliekas. Tās eziene uzlasija. Ežmales cūkpienēs bij lielu robu ieēdis ragainais glitais gliemezis. Ari to eziene apēda. Zem aprtrupējuša bulverķu žoga viņa vienumēr atrada kādus simtkājus. Ejot gar pieliekamo kambari, tā dzirdēja peles skraidām, bet tām klāt viņa nevarēja tikt.

Lielāks kumoss jau iznāca uz ceļa, kur zirgu un

govs mēslos rakņājās mēslu vaboles. Tās varēja ērti paņemt, jo viņas neprata ne bēgt, ne slēpties, bet vienīgo glābiņu domājās atradušas, izliekoties par beigtām — savelkot kājiņas un nekustēdamās. Un vairākas vaboles pēc kārtas noskripšķēja ezienes asajos zobos.

Zem kastuņa koka ezienne satika savu vīru ezi. Tas te staigāja un klausījās maijvaboļu dūkšanā, lidojot pa lapām, un viņu zemē krišanu, kad laižoties atsitās pret zaru. Tad ezis ošņādams meklēja nokritušo vaboli un to tūlīņ sagrauca.

Ezim pašam ir tagad sava īpaša ligzda turpat netālu no ezienes ligzdas. Kopā vienā ligzdā viņiem grūti iztikt, jo abi ar asi. Bez tam ezienne drīzumā gaida mazus ezišus un tad jau būtu pavisam neērti visiem kopā dzīvot. Ezis pats klejo tālu apkārt un bieži rītos nemaz nepārnāk uz savu ligzdu, bet atdusas vai nu salmu kaudzē vai kādā lapu pudurī. Vispāri viņš vairāk mīl strādāt viens pats uz savu roku, tad arī medijums iznāk bagātāks.

\* \* \*

Vecajā gubā iečaukstas salmi un aplust. Vēl reiz iečabinās. Tad no salmu gubaš izlien ezis savā pelēkajā kažociņā un aiziet šņākādams pār izkaisītajiem salmiem uz šķūņa pusi un ielien pie šķūņa pamata nātrās. Te viņš apēd pāris atrastus tārpiņus un ostīdams dodas uz priekšu zem platajām dadžlapām. Viņa kažociņš nočaukst gar atkārušos lapu un izbiedē vardi, kuņa lēc sāņus. Bet ezis ir jau to pamanījis, dodas vardei pakal un saķer tās pakalējo kāju. Varde vēl vairāk izbistās, lec, lec un laiž slapjumu, bet nevar aiztikt prom no vietas. Kājas krimšļi lūzt eža asajos zobos, un varde aiz sāpēm un bailēm sāk žēli pīkstēt un vaidēt.

Bet ezis to mierīgi nobeidz, prātodams:

„Tu te zem dadžlapas ķēri mušas, zirnekļus un ku-

kaiņus un ēdi tos, tādēļ ka tie ir tava barība. Es noķēru un ēdu tevi, tādēļ, ka tu esi mana barība.“

Tad ezis pa vārtu apakšu ieiet šķūnī, pastaigā te ostīdams un apstājas britiņu pie peļu cauruma. Ož pēc pelēm. Atnāk viņas arī līdz cauruma galam, bet ārā nenāk neviena no alas. Varbūt arī viņas zin, kādā nolūkā ezis te ienācis.

Bet ezim šodien nav vaļas vairāk gaidīt. Viņam jāsteidzas pie ezienes un pie tam, viņš ir paēdis.

Pa ceļam ezis panāk jaunu zili spīdošu mēslu vaboli, un arī tā noskripšķ viņa asajos zobos. Bet tad iedunas zeme, un soļi nāk tuvāki un tuvāki. Ezis apstājas un pagriež snukīti uz soļu pusi. Aizbēgt vairs nevar, jāaizsargājas tāpat. Un viņš pieplok pie zemes un pārļaiž savu aso kažociņu pāri kājām līdz zemei. Neapsegts paliek tikai deguns līdz melnājām ačelēm, lai redzētu, kas nācējs īsti ir.



Pienācējs bij cilvēks, viņa cietie soļi vienmērīgi nodunēja gaŗām un maz pamazām apklusā. Ezis izstiepa atkal kājas, savilka adatāino kažociņu augstāk uz muguru un gribēja jau sākt iet, kad vēl atskanēja no pakalējās puses viegla čaukstoņa un tajā pašā brīdī kaut kas cieti pie-

dūrās viņa mugurai, bet acumirkļi atlēca, iesmilkstējās un sāka riet. Ezis uz reizi sarauj kājas, ievēl degunu un nolaiž visapkārt adatāno kažociņu.

Suns lēkā viņam apkārt, rej un vietām šauj klāt degunu ostīt. Ezis reižu reizēm, kad jūt, ka suņa purns ir tuvu piebāzts, drusku saraustās, pagrūžas uz priekšu un tā reizēm sāpīgi iedur suņa purnā. Tas iesmilkstas, atlec, bet krīt atkal no jauna vēl ar jo skaļāku riešanu virsū, tikai tik tuvu vairs nenāk.

Pēc britiņa cilvēks atgriežas skatīties, ar ko suns te tā ņemas. Atradis ezi, viņš noliecas un apvel to apkārt. Bet tas visapkārt vienās asās adatās, tā kā rokās to nevar paņemt. Cilvēks noklāj zemē savu svārku stūri un uzritina tur ezi virsū un nes to sev līdzī uz mājām. Suns vēl vienumēr riedams skrej pa priekšu.

Istabā jau ir krēsla, kad tēvs nolaiž ezi plānā zemē un saka:

„Te nu mums būs čakls peļu ķērājs.“

Pienāk mazais Debestiņš un notupstas pie eža zemē. Bet ezis labu laiku nekustas. Tad uz grīdas it kā iešvikstas un apaļais kamols kļūst iegarens, bet bez adatānā kažociņa no eža cits nekas nav redzams. Debestiņš lūdz tēvam, lai iededzinot uguni, tad redzēšot aiz kažociņa arī pašu ezi. Bet tēvs uguni nededzina.

„Kas tagad, vasaras sākumā, vairs uguni dedzinās. Rītā visa diena priekšā, gan izskatīsies ezi līdz apnikšanai.“

Debestiņš pieliecas un skatās krēslā. Uz reizi pašā priekšā kažociņš iekustas, pašaujas ārā mazs melns purniņš, sānos parādās mazas kājiņas, un ezis pa grīdu aizšļūc uz kaktu un pazūd zem gultas.

Bet kamēr Debestiņš tumsā pūlās ezīti saskatīt, viņš pa otru gultasapakšu jau aizgājis līdz grāmatu galdam un šņākdams un ošņādams pāriet pār sliegsni otrā istabā

un pie trauku skapja uz grīdas jau šņakstina samedīto tarakānu.

Pēc vakariņām visi noliekas gulēt, bet ezis staigā pa plānu visu naktī, visapkārt starp krāsni, ēdamo galdu un trauku skapi. Te tarakānu taisnais ceļš no krāsnes pēc maizes drupatām galdapakšā. Ezis tarakānus lasa citu pēc cita un gardu muti apēd.

Uz krāsnes stūŗa iečirkstas ķirkis un, spārnus izplētis, laižas uz plāna pusi. Ar savu cieto ieapaļo pieri viņš atsitas pret trauku skapja sienu un nokrīt zemē. Vēl viņš nav paguvjis pēc kritiena nokārtot savus spārnus, kad jau nočirkst starp eŗa zobiem.

Līdz pat rītam ezis nodauzās, ķerdams tarakānus un circeņus. Bet nu viņš arī ir paēdis un noguris un palien zem trauku skapja gulēt.

\*            \*            \*

Otrā rītā Debestiņš ilgi meklē, kamēr atrod ezi zem skapja un izvelk to ārā ar tēva likās nūjas palīdzību. Debestiņš grib ezi pamatīgi apskatīt, bet, izņemot asās adatas, viņš cita nekā neredz, lai veļ ezi, kā veldams. Tad Debestiņš iesāk ar viltu: viņš diktā balsī ieteicas, ka iešot pavisam prom ārā un tik drīzi vairs nepārnākšot. Viņš pieceļas un, basajiem papēžiem dipinādams, aiziet līdz durvīm, paklabina ar kliņķi un uz pirkstu galiem atnāk atkal atpakaļ. Bet ezis guļ kamolā, kā gulējis. Tā labu brīdi. Debestiņš arī izturas klusi, jo viņš teicis, ka tik drīzi nepārnākšot.

Beidzot ezis drusku paveļas sāņus. Kamols kļūst zemāks un platāks, tad šaurāks un iegarenāks. Drīz priekšā adatiņas drusku atglaužas atpakaļ un pašā apakšā parādās melns spics cūku purniņš, kuŗš drusku grozās no vienas puses uz otru un osta. Tad kaŗociņš nemanot atvilcies vēl vairāk atpakaļ, un redzamas mazas apaļas

melnas actiņas un nelielas austiņas. Debestiņam metas drusku kauns, ka viņš teicis, ka tik drīzi nepārnākšot un nu jau stāv tepat eža priekšā. Tāpēc varbūt, arī ezītim tāds dusmīgs ģimīs un saņaukta piere, ka Debestiņš to piekrāpis. Bet kažociņš atvelkas vēl vairāk atpakaļ, saņauktā piere noskaidrojas, krunkas izzūd, eža dusmas pāriet un viņa ģimīs kļūst pavisam jautrs. Redzamas tagad arī sānos visas četras īsās kājiņas un pakaļā mazā strupā astīte.



Ezis paspeļ sāņus kreiso priekšķepu, cietie nadziņi dzirdami atsperas pret grīdu, tad ezis pasitas pa kreisi, lai neuzdurtos Debestiņam virsū, un aiziet atkal zem skapja gulēt.

Debestiņš pusdienā stāsta tēvam, kā viņš nu redzējis ezi, ka papriekš tas bijis dusmīgs, ar saņauktu pieri, bet tad dusmas pārgājušas un tas kļuvis it jautrs un aizgājis atkal gulēt.

„Lai izguļas, lai,“ tēvs atsaka, „vakarā to liksim piena kambarī, tur daudz peļu, bet Inci tur nedrīkst laist, jo viņš veikls kāpaļātājs pa podiem un liels krējumaizis.“

Tā tagad ezis bieži naktis pavadīja piena kambarī un izķēra ar laiku visas peles.

\* \* \*

Ezienei pa tam bij ieradušies pieci eziši, maziņi, bez asajām adatām, un stubiņi. Eziene gulēja ar mazajiem ligzdā un tos zīdīja. Bet ilgi viņa nevarēja palikt mājās, lai mazajiem visiem pietiktu piena. Viņa čakli skraidīja, medīdama pa tuvāko apkārtni. Un bij arī tagad bagātas medības, kur vien pagriezās: tepat plāvā sisināja sienāži vai zem katras lapiņas, lēkāja visvisādi kukaiņi pa katru puķīti un smildziņu. Pa laukiem skraidīja tuklās lauku peles ar tievājām, isajām astītēm. Upmalā pie smilšu akmeņa saulītē vienmēr gozējās ķirzakas. Pie avotiņa kuŗā katrā laikā varēja atrast vardenes.

Bet nebaidījās eziene arī no odzēm, kuŗas dažreiz no meža puses pārnāca upei pāri lauku pusē. Reiz eziene, sienāžus ķerdama, nonāca uzmalā, kur odze gulēja sartinājusies, galvu pašā riņķa vidū. Odze pirmā pamanīja ezienu un, galvu pacēlusī, šņāca tai pretim, gribēdama, kā arvienu, pienācēju atbaidīt un tad pati aizbēgt. Eziene neizbījās, bet tūliņ kāpa pār odzes lokiem pāri un ķēra pēc šņācošās galvas. Odze paspēja pāris reizes ezienei iekost un ielaist vātī ģifti, bet tad arī pazaudēja savu galvu, kuŗa nožļergstēja ezienes zobos. Odzes rumpis vēl ilgi raustījās, kamēr eziene no galvas gala ēda to arvienu tālāk.

No iesākuma eziene baroja mazos ezišus tikai ar pienu, bet kad tie pieauga, tad nesa papriekš tiem ligzdā līdzī no sava medījuma, bet pēc tam sāka tos arī vadāt uz medībām. Sliēkas, gliemežus, tārpus un kukaiņšus tie jau ķēra tūliņ pirmās dienās. Bet pret rudeni viņi visi jau kļuva tik patstāvīgi, ka sāka dzīvot katrs savu dzīvi un vilkt kopā lapas, sūnas un ciskas koku dobumos



„Lielities nē, bet noskriet tevi gan varu katrā laikā.“

Vārds pa vārdam, neviens negribēja piekāpties, un beidzot ezis ar zaķi saderēja vakarā pēc saules iet skrieties pa kartupeļu lauku.

Ezis nu bij ķezā, bet ar ezienes palīdzību viņš cerēja izkulties. Tūliņ viņš devās uz mājām pie sievas un pret vakaru aizveda to kartupeļu lauka otrā galā un pieteica, lai gaidot, kamēr atskriešot zaķis, un tad lai uzprasot:



„Kur tad tu, zaķīt, tik ilgi paliki?“

Ezis pats pārgāja kartupeļu lauka otrā galā aiz kalniņa, kur zaķis patlaban jau gaidīja.

Norunāja skaitīt: viens divi, trīs un tad iesākt skriešanu. Zaķis pats skaitīja un pie vārda „trīs“ lika pa vagu augšām, kā vējš vien šņāca gar ausīm. Bet ezieni otrā galā sauca jau pretim:

„Kur tad tu, zaķīt, tik ilgi paliki?“

Zaķis nobrinījās vien un iesaucās:

„Skriesim vēl reiz!“

Pats viņš skaitīja un pie vārda „divi“ jau lika vaļām, kā ausis vien džinkstēja, bet otrā galā ezis atkal priekšā un sauc:

„Kur tad tu, zaķīti, tik ilgi paliki?“

Zaķim nu tapa pavisam kauns, ka pat ezis ar savām likajām ķepām to noskrējis, un, ausis nolaidis, viņš aizlipoja uz mežu. Bet ezis gāja ar ezienu lieldamies uz mājām.

---

## 13. Eglītes.

Meža iegoznī starp upmales pļavu un lielceļu auga liela egle un viņai visapkārt vesela saime mazāku eglīšu, gan tādu jau gareniem čiekuriem, gan tādu, kuŗas tikko vēl sasniedza savu desmīto mūŗa gadu, savu pilngadību, un tikko vēl gaida čiekurus parādāmies, gan pavisam maziņas, kuŗas nupaŗ kā ceļas augŗā no zemes, ar sēklu makstiņu vēl galvā . . .

Lielā egle paceļas ar savu galotni augstu pāri visam meŗam, pirmā rītos apsveic sauli un pēdējā to pavada vakara rietā; pavasarī viņa pirmā sagaida gāju putnus, vasaras sākumā svin meŗam līdzī ziedoņa svētkus, sijādama visapkārt savus dzeltenos ziedu putekliŗus, kā sēra lietu, un rudenī pirms ziemas miega noliec savus dzeltenos čiekurus un birdina rudens vējiem klēpi savas spārnainās sēkliņas jaunai sējai . . .

Ziemā sniega māte ietērpa egli un eglītes dziļā sniegā, tā kā pat zaķītim ar likajām kājām bij grūti izbrīst, un vāverīte ne labprāt sniedzās zarā pēc čiekura, lai sniegs tai neapbirdinātu kaŗociņu.

Bet nebaidījās no dziļā sniega meŗa vīri. Viņi piebrauca no upes puses, iebrauca savas reŗģainās ragavas pašā eglīŗu vidū, piesvieda zirgiem pa kuŗķīŗam siena, novilkā kaŗokus un ar saviem spoŗajiem cirvjiem ņēmās cirst pusaudŗu eglītes no vienas vietas un kŗaut viņas ragavās uz reŗģiem. Kad vezumi bij pilni, tad nosēja un brauca līdz pat pilsētai, pārdeva eglītes uzpircējiem un aizbrauca.

\*

\*

\*

Uzpircēji sastādīja eglītes laukumā pie krustceļiem sniegā, un iznāca te gandrīz tāds pat zaļŗ meŗs, kā tur,

kur viņas cirta. Trūka tikai lielās egles ar dzeltenajiem čiekuriem, trūka zaķīša ar gaņajām ausīm un vāverītes ar kuplo asti. Te starp eglītēm staigāja tikai uzpircēji savos smagajos zābakos, daudzija kājas pret sasalušo zemi, daudzija rokas gar sāniem, pūta plaukstās un gaidīja pircējus.

Un nāca dāmas un kungi, daži kaulējās, daži deva, cik uzpircēji prasīja, skaitīja naudu un nesa eglītes sev līdzī uz mājām, stādīja viņas vai traukos ar zemi vai krusta kājās un pušķoja ar spīdošām zvaigznēm, krāsainiem karodziņiem, lukturišiem, svecītēm, vizuļojošām



stikla bumbām, bārkstainām konfektēm, raibām piparkūkām, sārtiem āboliem, dzelteniem apelsiniem un visvisādām rotaļām.

Ko nevarēja iekārt zaros, to lika uz laistošās grīdas zem eglītes. Tad aizdedza svecītes, ielaida bērnus, un ziemsvētku vīriņš ar gaļu baltu bārdu un apsnigušu kažoku izdalīja mazajiem viņu balvas. Un apveltīto mazo acis staroja vēl spožāki nekā eglītes ugunis.

Ielas stūrī iepretīm baznīcai ir drupu kaudze. Te Rīgas kaujās sagrauta galvenā māja ar visu numuru. Sētas pakaļējā kaktā ir pussagruvis ērbēgītis, tajā iemeties kurpnieks ar savu ģimeni. Viņš te nometies patvaļīgi, bez saimnieka ziņas un atļaujas, jo saimnieks pats atrodas kaut kur ārzemēs. Bez saimnieka ziņas un atļaujas viņš sastikējies tās istabiņas logus, kurā ietaisījis savu ligzdu, ielicis durvis un aizvārstījis visai sētai apkārt kaut kur iemantotās dzeloņu drāti.



Un te nu viņš dauza savas tapiņas un klauzina savas liestes dienām un naktīm. Bez viņa paša istabiņā piemīt vēl kurpniece un trīs sīkas mazas meitenītes cita par citu mazākas un sīkākas. Dzīvo viņi mīļi un satīcīgi, jo visi pieci mierīgi saguļ vienā gultā, nosēž uz vienas apgāztas kastes un paēd no vienas mālu bļodas. Un ēd viņi visi pieci vienādā daudzumā, jo visi viņi ir vienlīdz bāli, vienādi caurspīdīgiem dzelteniem pirkstiņiem...

Par ziemsvētku vīriņu ar gaŗo balto bārdu bij dzirdējuŗas arī mazās, sīkās meitenītes un jau no rudenŗa gaidīja sniegu. Un kad sniegs uzsnīga, sāka skaitīt katru dienu, cik ilgi vēl paliek līdz svētkiem, kad atnāks ziemsvētku vīriņš ar gaŗo balto bārdu un atnesīs ziemsvētku eglīti. Bet pienāca svētki un pagāja, tomēr ziemsvētku vīriņš pie viņiem neiegriezās. Meitenītes rauŗdāja, savās cerībās vīluŗšas...



Pēc svētkiem pagadijās darbs — salāpīt un pazolēt kurpju pāri. Kurpnieks skrēja tūliņ no rīta uz bodi pēc pazolēm un ieraudzīja dārza stūrī pie ielas izmestu eglīti ar vēl pāris neizdeguŗiem sveŗu galiņiem. Viņam ieŗāvās prātā, ka to varētu pārnest savām meitenēm.

Bet tikai tagad nebij vaļas.

„Ja eglīte te vēl būs, kad vakarā nesišu nodot darbu, tad gan,“ viņš nodomāja.

Un izmestā eglīte vēl bij vakarā, jo tagad tā vairs nebij nevienam vajadzīga.

Un kurpnieks nosprieda šodien uzdzīvot zaļu dzīvi: nopirka veselas trīs mārciņas baltmaizes, paņēma eglīti un gāja uz mājām.



Mājās kurpniekam bij sveču gals, ar ko karsēja papēžu gludināmo dzelzi, un vēderaiņa laimpiņa, pie kuņas naktis strādāja.

Tās arī varēs piespraust eglītei.

Meitenes bij neizsakāmi priecīgas, kad tēvs ienāca ar eglīti.

Sēzamo kasti apgāza ar dibenu uz leju, ielika eglīti un apkāva apakšā ar liestēm. Eglīte nekrita apkārt. Kurpniece pa tām starpām bij sagriezusi baltmaizi sikos gabaliņos un ar drāts diegu piesējusi pie eglītes zariem.

Aizdedza abus sveču galus, bet spožums bij visai trūcīgs. Tad kurpnieks piesēja savu vēderaiņo lampiņu un

sveču galu no darba galdiņa. Nu bij pietiekoši gaišs, nu radās arī svētku sajūsmā. Svētku dalībnieki sakērās rokās un staigāja dažas reizes eglītei apkārt. Bet abi krāsainie sveču galiņi drīz izdega, un meitenītēm arī jo ātrāki gribējās iebaudīt ziemsvētku vīriņa cieņas. Kurpnieks ar kurpnieci raisīja pa gabaliņam nost karājošos baltmaizi, un visi sāka ēst gardu muti.

„Bet, kur tu, papiņ, satiki ziemsvētku vīriņu? Kādēļ viņš neātnāca pa svētkiem?“

„Viņš nebija sarējis mūs atrast, jo uz mūsu ērbēga nav mājas numura. Ziemsvētku vīriņš vēl tagad staigāja pa ielu un mūs meklēja.“



## Saturs:

	Lapp
1. Sienāzis . . . . .	3
2. Bērzs un egle . . . . .	8
3. Par malkas pagali . . . . .	12
4. Zaķi un lieldienas olas . . . . .	16
5. Zilīte . . . . .	28
6. Vārnas . . . . .	33
7. Vāvere . . . . .	42
8. Bezdelīgas . . . . .	54
9. Peļu uzraugi Liepās . . . . .	63
10. Zosis . . . . .	70
11. Rukšķe . . . . .	79
12. Ezis . . . . .	86
13. Eglītes . . . . .	96

---

---

# Populāri-zinātniskā bibliotēka.

«Populāri-zinātniskā bibliotēkā» tiek ievietoti viegli saprotami raksti no visām zinātnes nozarēm un tie var vienlīdz interesēt kā jaunību, tā pieaugušus. Tekstu paskaidro daudzas ilustrācijas.

1. A. Jessena — Uzskati par dabu viņu vēsturiskā attīstībā. Ls 0,40.
  2. A. Jessena — Pasaules izcelšanās un zemes attīstība. Ls 0,30.
  3. A. Jessena — Kā dzīvība cēlusies un attīstījusies. Ls 0,30.
  4. V. Lunkeviča — Kā dzīvnieki un augi cēlušies. Ls 0,30.
  5. A. Birzgalieša — Kā cilvēki iemācījās skaitīt. Ls 0,30.
  6. A. Birzgalieša — Liekēži kustoņu valstī. Ls 0,40.
  7. A. Nečajeva — Vēja darbība. Ls 0,30.
  8. A. Birzgalieša — Dzīvnieku ģiits un tās nozīme. Ls 0,40.
  9. A. Gersona — Laiks un no kā tas atkarājas. Ls 0,30.
  10. A. Nečajeva — Mana minerālu kolekcija. Ls 0,40.
  11. E. Jelačiča — Kā dzīvnieki glābjas no saviem ienaidniekiem. Ls 0,40.
  12. J. Berlina — Vidus laiku cilvēki un viņu darbi. Maksā Ls 0,60.
  13. A. Nečajeva — Brīnumi bez brīnumiem. Maksā Ls 1,30.
  14. A. Koropčevska — Gada laiki. Maksā Ls 0,70.
  15. V. Lunkeviča — Čina uzturas dēļ. Maksā Ls 0,60.
  16. A. Nečajeva — Upju un strautu darbība. Ls 0,50.
  17. N. Andrejeva — Pirmatnes ticību vēsture. Maksā Ls 0,60.
  18. V. Karpentera — Brauciens pa Ziemeļ-Ameriku. Maksā Ls 0,70.
  19. A. Nečajeva — Ledus un sniega darbība. Ls 0,40.
  20. R. Bola — Saule. Ls 0,40.
  21. R. Bola — Mēness. Ls 0,30.
  22. R. Bola — Mazās planetas. Maksā Ls 0,60.
  23. R. Bola — Lielās planetas. Ls 0,30.
  24. R. Bola — Kometas un kritošās zvaigznes. Ls 0,40.
  25. R. Bola — Zvaigznes un miglāji. Maksā Ls 0,50.
  26. I. Ritina — Sibbūtnes. Maksā Ls 0,90.
  27. A. Birzgalieša — Kā cilvēki iemācījās rakstīt. Ls 0,30.
  28. A. Rūka — Mūsu kulturas augi. Ls 0,40.
  29. K. Nosilova — Bads nav brālis. Ls 0,50.
  30. A. Brēma — Putnu kalni Skandināvijā. Ls 0,40.
  31. E. Pimenovas — Kanada. Maksā Ls 0,70.
  32. S. Porecka — Augu dzīve. Maksā Ls 1,30.
  33. A. Nečajeva — Kalni un viņu dzīve. Maksā Ls 0,40.
  34. A. Brēma — Tundra un viņas iedzīvotāji. Maksā Ls 0,40.
  35. Prof. Šeršepeviča — Sabiedrība un valsts. Maksā Ls 0,40.
  36. S. Porecka — Kā augi glābjas no sausuma un pārmērīga mitruma. Maksā Ls 0,40.
  37. A. Brēma — Stāsti par krokodīļiem. Maksā Ls 0,30.
  38. M. Sabiņinas — Jūras dziļumu noslēpumi. Maksā Ls 0,50.
- 
-

---

Bērniem un jaunībai noderīgu grāmatu mums nav daudz. Sevišķi labu un lētu grāmatu liels trūkums. Lai šo trūkumu novērstu, tad esmu sācis izdot

## **lētu un labu grāmatu sēriju**

ar nosaukumu

# **„Jaunības bibliotēka“**

No «Jaunības bibliotēkas» mēnesī iznāk, izņemot vasaras mēnešus, 4 grāmatas

**katru nedēļu pa vienai,**

2—4 drukas loksnes biezas, ar interesantu saturu

**un maksā katra grāmata tikai 25 santīmi.**

Jau iznākušās «Jaunības bibliotēkas» grāmatās ievietoti sekošu rakstnieku darbi:

- Nr. 1. **Briesmu brīžos.** Č. Robertsas, P. Haorzas un F. Busa stāsti.
- Nr. 2. **Nonis un Manis.** Jona Svensona stāsts.
- Nr. 3. **Starp dzīvību un nāvi.** Č. Robertsas, E. Milza un D. Ogla stāsti.
- Nr. 4. **Uz ledus gabala.** A. Serafimoviča stāsti.
- Nr. 5. **Starp debesī un zemī.** H. Bojezena stāsti.
- Nr. 6. **Jullis un Dūfa.** Jona Svensona stāsts.
- Nr. 7. **Varonīgais Ansis.** P. Rozegera stāsts.
- Nr. 8. **Zelta meklētāji.** P. Orloveca stāsts.
- Nr. 9./10. **Džois no džungļiem.** K. Hoksas stāsts.
- Nr. 11. **Baltais pūdelis.** A. Kuprina stāsts.
- Nr. 12. **Bēglis.** F. Gerštekera stāsts.
- Nr. 13. **Mazais dārznieks.** Uida stāsts.
- Nr. 14. **Sniega statuja.** Kolomba stāsts.
- Nr. 15. **Par matu no nāves.** Komar-Goša, V. Ukrainceva un F. Komba stāsti.
- Nr. 16. **Australijas mežos.** Stefana Kotces stāsts.
- Nr. 17. **Darba gaitās.** A. Serafimoviča stāsti.

Lai grāmatas visiem būtu viegli pieejamas, tad tās par to pašu maksu piesūta arī mājā pa pastu, ja parakstās vismaz uz vienu mēnesi, t. i. iemaksā Ls 1,— par 4 grāmatām tuvākā pasta nodaļā uz A. Jessena grāmatu izdevniecības, Rīgā, tekošā rēķina Nr. 1430, vai ekspedīcijā, Rīgā, Kurmanova ielā, 18.

---



LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA



0310031121

## Mazajiem lasītājiem.

1. Latviešu tautas pasakas. I., II., III., IV., V. un VI. daļa. Ilustrējis A. Kronbergs. Maksā à Ls —60.
2. Z. Lagerlef. Māte. Pasaka. Ilustrēta. Maksā Ls —20.
3. H. Niblon — Pasakas. I. d. Ilustr. A. Kronbergs. Maksā Ls —40.
4. Brāļu Grimmu — Pasakas. I. d. Ilustr. Maksā Ls —50.
5. Brāļu Grimmu — Pasakas. II. d. Ilustr. Maksā Ls —80.
6. Mamina-Sibiņaka — Lienītes pasaciņas. Ilustrējis A. Kronbergs. Maksā Ls 1.—.
7. Aanruda, H. — Mazie norveģi. I. un II. d. Maksā à Ls 1.20.
8. Birznieka-Upīša — Ninas pasaciņas. I. d. Maksā Ls 1.30.
9. Birznieka-Upīša — Ninas pasaciņas II. d. Maksā Ls 1.—.
10. Ārijas — Guntiņa, pie kuņas mazajiem lasītājiem sildītās. Ls —60.
11. Lusi Fic-Perkins — Mazie japāņi. Maksā Ls 1.—.
12. Lusi Fic-Perkins — Mazie holandieši. Maksā Ls —6).
13. Birznieka-Upīša — Bucis un Ulla. I. d. Ilustrējis A. Kronbergs. Maksā Ls 1.—.
14. Brāļu Grimmu — Pasakas. II. un IV. d. Maksā à Ls —90.
15. H. Niblon — Pasakas. II. d. Ilustrējis A. Kronbergs. Maksā Ls 1.20.
16. Birznieka-Upīša — Rīta saulīte. Ilustrējis J. J. unscrafiņš, I. Zeberinš, V. Krūmiņš, A. Kronbergs un E. Brencēns. Maksā Ls 1.—.
17. Ārijas — Ainas sapnīts. Ilustr. Z. Āre. Maksā Ls 1.—.
18. J. Raiņa Vasaras princīši un princītes. Dzejoļi. Maksā Ls —80.
19. J. Raiņa — Leļļīte Lolīte. Ilustr. A. Kronbergs. Maksā Ls —60.
20. Cittaatu pasakas. I. Ar ilustrācijām. Maksā Ls 1.—.
21. Birznieka-Upīša — Mazo gītas. I. Ilustrējis A. Kronbergs, I. Zeberinš un E. Brencēns. Maksā Ls —90.
22. Birznieka-Upīša — Mūsu draugi. I. Ilustrējis A. Kronbergs, I. Zeberinš un E. Brencēns. Maksā Ls 1.20.
23. Lusi Fic-Perkins — Mazie eskimosi. Bagātīgi ilustr. Maksā Ls 1.20.
24. Pīdona — Lapsas, kūmiņa, dēkas. Maksa 2.50.
25. T. Teilera — Iksis, Rīksis un Bīksis. Maksā Ls —60.
26. Birznieka-Upīša — Vecā liepa. Maksā Ls 1.—.
27. J. Raiņa — Putniņš uz zara. Ilustr. A. Kronbergs. Maksā Ls 1.—.
28. Lusi Fic-Perkins — Mazie alinieki. Maksā Ls 1.20.
29. Birznieka-Upīša — Skaidrīte. Ilustr. A. Kronbergs. Maksā Ls 1.—.
30. Pasakas un stāsti. I. d. Ar daudz ilustrācijām. Maksā Ls —60.
31. Mabeles Marlov — Kapēc pele siočjās. Maksā Ls —60.
32. R. Faiman — Piedzīvojumu meklētāju klubs. Maksā Ls —50.
33. Mabeles Marlov — Mērkaķu balle un citi stāsti. Maksā Ls —90.
34. Zaķu grāmata. Stāsti par zaķiem. Maksā Ls —50.
35. Fr. Jansonā — Mazie ļaudis un viņu darbi. Maksā Ls 1.—.
36. Brāļu Grimmu — Pasakas. V. d. Maksā Ls —80.